

SZUVERENITÁSINDEX 2025

Szerkesztette: Szájer József,
a Szabad Európa Intézet igazgatója

Szerzők:

Hidvégi Áron Arnold
Petri Bernadett
Szájer József

Ábrák és adatvizualizáció: Török Kristóf

Kiadja a Szabad Európa Intézet,
KKETTK Alapítvány
Budapest, 2025

<https://szabadeuropaintezet.xxisazadintezet.hu>

Elektronikus kiadás.

ISBN 978-615-6200-95-2

© Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért
Alapítvány, 2025

Minden jog fenntartva. Jelen könyvet vagy annak részleteit tilos reprodukálni, adatrendszerben tárolni, bármely formában vagy eszközzel – elektronikus, fényképeszeti úton vagy más módon – a kiadó engedélye nélkül közölni.

TARTALOM

Schmidt Mária: Ajánlás	5
1. A szuverenitás értelmezési kerete	7
A szuverenitás mint stratégiai erőforrás	11
Magyarország hét törvénye: Orbán Viktor szuverenitásfogalmának fundamentumai	13
Még egy dolog	15
2. A szuverenitás magyar modellje	17
A szuverenitás újragondolása	19
Magyarország és a szuverenitás	21
Kormányzás a szuverenitás jegyében	22
A szuverenitás társadalmi megerősödése és szellemi alapjai Magyarországon	29
3. A Szabad Európa Intézet szuverenitásindexe	32
A módszertan	34
A kérdőív felépítése	36
A pontozás és rangsor	46
A nemzeti szuverenitás a 21. század elején nem a múlt, hanem a jövő	48
4. Esettanulmányok	51
A szuverenitás nem mértékegység, hanem mérce	51
Svájc: a szuverenitás mint életforma	53
Ukrajna: a szuverenitás formai jelenléte és gyakorlati hiánya	56
Skandinávia: a szuverenitás designja	58
Oroszország: szuverenitás a birodalom után	62
A Visegrádi Együttműködés: közös tér, eltérő tartás	65

Németország: a szuverenitás megosztott állami modellje	69
Magabíró Magyarország	73
Indonézia és Japán: két szigetország szuverenitása	76
Két óriás — két világkép: az Egyesült Államok és Kína szuverenitása	78
Az Európai Unió: Birodalom vagy szolga?	82
5. Ábrák	85

AJÁNLÁS

Véget ér egy korszak. A képmutatás egy kitüntetett formájának a korszaka, amikor az egyes nemzetek — kicsik és nagyok — arról próbálták győzködni egymást és a világot, hogy egyéni érdekeiket teljesen félre tették már és a közös ügyek a fontosak nekik. Hamarosan már nem lesz szégyen újra hazafinak lenni és azt vallani, hogy valaki saját országát tartja számára legfontosabbnak. Lassan helyreáll a világ rendje - amelyben a nemzet az origó.

AXXI.Század Intézetkeretein belül működő Szabad Európa Intézet — idén első alkalommal közzétett — szuverenitási mutatója azzal a céllal készül, hogy az egyes országok éves rendszerességgel lemérhessék, hol tartanak önrendelkezésük kiteljesítésének folyamatában.

Nem véletlen, hogy az index Magyarországon, Budapesten született, hiszen tizenöt éve itt zajlik a nemzeti önállóság talán legígéretesebb kísérlete a világban. Ahhoz, hogy egy ország patrióta politikát folytasson nem a méret, hanem akarat és elhatározás számít. Magyarország ebben is példát mutat.

Budapest, 2025. május 8.

Schmidt Mária
Széchenyi-díjas történész
a XXI. Század Intézet főigazgatója

1

A SZUVERENITÁS ÉRTELMEZÉSI KERETE — A RUBIK KOCKA

Az államok önrendelkezési joga, vagyis a szuverenitás, eredetileg azt jelentette, hogy egy ország saját területén kizárólagosan dönthet törvényhozásáról, igazságszolgáltatásáról, külügyeiről, és nem engedi magát befolyásolni más államok vagy külső hatalmak által. Ez a felfogás az elmúlt nyolcvan évben fokozatosan kiegészült és finomodott, különösen a globalizáció és a nemzetközi szervezetek létrejöttének hatására.

Napjainkban a szuverenitás nem csupán jogi vagy politikai keretrendszer, hanem kormányzási alapelv. A szuverenitás 21. századi, innovatív értelmezése Magyarországon az elmúlt években Orbán Viktor és a Fidesz politikai és kormányzati filozófiájának köszönhetően került az állami működéssel kapcsolatos figyelem középpontjába, az az elmélet helyett inkább a gyakorlati kormányzás tapasztalatából építkezik. Tizenöt évnyi kormányzás eredményeként a magyar modellben a szuverenitás értelmezése feldúsult, az magába foglalja már a nemzeti önrendelkezést, a kulturális identitást és a szabadságvágy politikai, érzelmi összetevőit is. Magyarország a

szuverenitást nem csupán és nem is elsősorban jogi vagy politikai függetlenségként, hanem nemzeti identitást biztosító erőként definiálja, amely tartalmazza a nyelvet, a hagyományokat, a kultúrát, ami összetartja és megerősíti a nemzeti közösséget.

A szuverenitás kifejezés a latin *superanus* szóból ered, ami nagyjából annyit tesz: „aki mindenek felett áll.” Innen jutottunk el a középkori latin *suveranus*-ig, ami a legfőbb hatalmat jelölte, majd a francia *souveraineté*-ig, amit a 16. században Jean Bodin filozófus tett népszerűvé. Bodin szerint a szuverenitás oszthatatlan és korlátlan: az állam minden földi tekintély fölött áll, és csak saját magának tartozik elszámolással. A magyar nyelvbe a fogalom francia és német közvetítésével került, és ma is azt fejezi ki, hogy egy állam mennyire képes a saját ura lenni.

A szuverenitás elve szerint minden állam kizárólagosan dönthet a saját belügyeiben, külső hatalom nem írhatja felül akaratát. Ez a felfogás 1648-ban, a harmincéves háborút lezáró vesztfíliai békerendszerrel vált hivatalossá, és azóta a modern nemzetközi jogrend alapköve. A gyakorlatban ezt újra és újra próbára teszik, ahogy a globális kölcsönhatások egyre több ponton metszik az állami szuverenitás terét.

A magyar nyelv érzékletesen három szóból fonja össze a szuverenitás eszméjét: függetlenség, önállóság, önrendelkezés — hármas fogalomként, amely csak a nemzettel együtt értelmezhető. Aki magyarul gondolkodik, annak a szuverenitás nem elvont fogalom, hanem egy történelmi élmény — szabadságharcokban, megszállásokban, rendszerváltásokban, áru-
lásokban és újrakezdésekben kimért tapasztalat. A „magunk ügyeiben magunk döntünk” imperatívusza nemcsak politikai elv, hanem a nemzeti létezés minimumfeltétele. Schmidt Mária szerint: „Egyedül a nemzet és a nemzetállam alapul

a földrajzi területhez kötődő sorsközösségen, gyökerezik a közös múltban, rendelkezik kollektív emlékezettel. A nemzetállam feladata a társadalom megszervezése, szerkezetének óvása. Gondoskodik a javak elosztásáról, ellenőrzi a piacot, és szabályozza a gazdaság működését. Védi az állam egységét, szavatolja biztonságát, és őrzi a határait.” (Schmidt Mária: *A kereszténység helyzete a nyugati világban*)

Az angol nyelv ezzel szemben kettéválasztja a szabadságot: a *freedom* a belső tér, a lélek, a gondolat, a választás szabadsága, míg a *liberty* a külső korlátoktól való megszabadulás, a vele szemben elnyert vagy kivívott jog, történelmi eredmény. A New Yorki Statue of Liberty fáklyát hordoz: fényre, kilátásra, tájékozódásra, orientációra utal. A szabadság nem önmagáért való, hanem az önrendelkezés világító tornya — ahogy a *freedom of independence* kifejezés is túlmutat az egyéni élményen: az kollektív állapot, amelyhez struktúra, rendszer, állam, hatalom kell.

A magyar és a zsidó nép nemzeti önrendelkezés-értelmezésének hasonlósága évszázadok óta irodalmi és történelmi toposz. A szuverenitás legősibb szimbolikus története a zsidó nép vándorlása, Egyiptom szolgálatából való kiszabadulása, amely nem csupán egy exodus, hanem a szuverenitás archetípusa. Mózes nemcsak vezető, hanem törvényhozó is: a nép nem szabad mindaddig, míg saját szabályait meg nem alkotja, saját Istenét el nem ismeri, saját földjét meg nem műveli.

A szuverenitás fogalma nem csupán a nemzet összefüggésében értelmes. A katolikus egyház évszázadokon át a saját államisággal működött: a pápaság nem csak spirituális, hanem jogi entitás is. Törvényeket alkot, büntet, feloldoz, szervezeti egységei — lovagrendek, szerzetesrendek — szuverén módon működnek, saját címerrel, birtokkal, jogrenddel. A szuverenitás nem csak nemzeti, hanem intézményi is lehet; zárt

világrend, amelybe kívülről nem lehet beleavatkozni. Ugyanez igaz az egyetemek középkori világára: az universitas önálló alany, nemcsak tanulók és tanítók közössége, a tananyag szabadságára, és a be nem avatkozás követelményére is épül. Az egyetem szuverenitása garancia, hogy a tudás ne váljék hatalmi eszközzé, hogy a tanításban ne a külső, királyi önkény, hanem az igazság uralkodjék.

A keleti vallások a szuverenitást nem politikai, hanem metafizikai térben értelmezik. A földi kötelékekből való megszabadulás (móksha, nirvána) nem más, mint a lélek önrendelkezésének végső formája. Itt a szabadság nem egyéni vagy közösségi jog, hanem létállapot, amelyhez az ember nem harccal, hanem megértéssel és lemondással jut el. A baktává válás — az istennek átadott lét — éppúgy szuverén, mint a forradalmi függetlenségi nyilatkozatok: a szabadság itt is, ott is valamitől való szabadulás, és valamivé való átlényegülés.

Ahhoz, hogy a szuverenitás konkrét állami megnyilvánulásait számszerűsíteni, mérni tudjuk, ezáltal összehasonlíthatóvá tegyük, nem elegendő lefejtetni róla az eltérő jelentésrétegeket, mint egy hagymáról. A szuverenitás nem koncentrikus mélységek sora, hanem inkább olyan mint a Rubik-kocka különböző színű oldalai, amelyek eltérő területeket képviselnek: politikai függetlenséget, gazdasági önállóságot, kulturális identitást, jogi autonómiát, nemzeti akaratot, kormányzati mozgásteret. Ezeket nem lehet egymást követően sorban „kirakni“, mert mindegyik mozdulat kihat a többi oldalra is. Csak akkor válik teljessé a kép, ha minden oldal egyszerre kerül a helyére. A vesztfáliai modell csupán az egyik oldal: az államhatárok szentsége és a szuverén államok nemzetközi elismerése, önmagában kevés. A sumér *ama-gi* szerint a gazdasági szabadság — különösen az adósságtól való mentesség — nélkül a függetlenség csupán díszlet. A modern

szabadságjogok védelme, az egyén autonómiája, a belső jogrend fölötti rendelkezés is elengedhetetlen hozzá. És ott van a legnehezebb oldal: a valódi önrendelkezés, a nép akarata, a kulturális önazonosság, a belső kohézió, amely nélkül az egész széthullik. A kérdés sosem csak az, hogy egy ország szuverén-e, hanem hogy a „kocka” minden oldalát sikerül-e egyszerre a helyére forgatni, hogy sikerül-e kirakni az egészet.

A SZUVERENITÁS MINT STRATÉGIAI ERŐFORRÁS

A szuverenitás teljes értelmezése szerint egy-egy nemzet fennmaradásának alapfeltétele. A kérdés az, miképp képes egy nemzet megőrizni és gyakorolni a szuverenitást. Kodolányi János a második világháború idején fogalmazta meg újra az ősi gondolatot, hogy a magyarság hivatása a megmaradás. A belső erő, amely képessé teszi a nemzetet arra, hogy saját feltételei szerint cselekedjen ehhez a célhoz kapcsolódik. A túlélés filozófiai ívét követve ez az erő az egyén, a család, a nemzet és végső soron az emberiség szintjén is értelmezhető. Így a szuverenitás az átfogó normatív gondolkodás kerete, amely a polgári öntudatra, a közösségi kohézióra, a nemzeti identitásra és a civilizációs önreflexióra épül.

A magyar politikai diskurzus történetében különösen élesen kirajzolódik a szembenállás: az egyik pólus a szuverenitás feladásában látja a modernizáció zálogát, a másik az erősítésben a túlélés egyetlen útját. A konzervatív, nemzeti alapú gondolkodás a szuverenitást nemcsak hatalmi kérdésként kezeli, hanem mint ontológiai szükségszerűséget: egy közösség addig létezik, amíg saját maga dönthet sorsáról. Ezért vált a szuverenitás emberemlékezet óta a magyar politikai küzdelem vízváltó fogalmává.

Ez a küldetés a magyar történelem tanúsága szerint mindig gyakorlati politikai-filozófiai alapállás. Annak legfrissebb, 21. századi megfogalmazása az Orbán Viktor miniszterelnök által jegyzett „Magyarország hét törvénye”. A dokumentum a trianoni tragédia századik évfordulójának apropóján született, a magyar újjászületés kezdeményezője és manifesztációja egyben. E hét törvény a magyar állami lét szuverenitásalapú önértelmezésének zsinórmértéke, a birodalmi logikával szemben állított magyar válasz. Mindegyik tétel a vesztfáliai elvekhez vezet vissza, az állami függetlenség szakrális rangjára emelt jogból sarjad, s azok társadalmi, kulturális és történelmi vetületét bontja ki.

A hét törvény mindegyike — a szeretett haza, a következő generáció, az erő és védelem, a nemzet határokon túli egysége — egy-egy központi gondolat köré szerveződik. A túlélés és a nemzeti siker — „a víg esztendő” — normatív cselekvésvként jelenik meg bennük. A túlélés és az ezáltal megerősített új közös remény aktív identitásvédelem, olyan narratíva, amely képes értelmet adni az egyéni és közösségi áldozathozatalnak és irányt szabni a kollektív cselekvésnek.

A Szabad Európa Intézet olyan szuverenitásiindexet kívánt létrehozni, amelynek mérőszámai az ezer évesnél hosszabb magyar államiság tanulságait hasznosító, azokat a magyar megújulás keretébe helyező közelmúltbeli gyakorlatot tekinti alapjának, amely nemcsak a politikai önállóság mértékét ragadja meg, hanem annak programját is tartalmazza, hogy egy nemzet a már ismert és még nem ismert veszélyek közepette miképp lesz képes ellenállni a 21. század geopolitikai viharainak, és miként felelhet meg az új kihívásoknak. Ha a szuverenitás a túlélés ereje is, akkor annak mérése egyenlő a jövő lehetőségeinek felmérésével.

A magyar államiság 2025-ben olyan kihívásokkal néz

szembe, amelyek nem teszik lehetővé a semlegességet. A választás nem absztrakt opciók között zajlik, hanem világosan körülhatárolható stratégiai alternatívák között: integráció vagy önrendelkezés, szuverenitás vagy függőség, túlélés vagy feloldódás. A történelem tanulsága, hogy a nemzet, amely nem védi meg szuverenitását, előbb vagy utóbb elveszíti identitását. Magyarország jövője azon múlik, hogy ezt az összefüggést időben felismerve, cselekszik-e ennek megfelelően.

MAGYARORSZÁG HÉT TÖRVÉNYE: ORBÁN VIKTOR SZUVERENITÁSFOGALMÁNAK FUNDAMENTUMAI

„HAZA CSAK ADDIG VAN, AMÍG VAN, AKI SZERESSE!”

A magyar államiság szuverenitása nem kezdődhet mással, mint a területi integritás védelmével. Aki a földet elhagyja, az a szuverenitástól búcsúzik. „Itt élned, halnod kell!” A haza szeretete nem csupán érzelem — politikai tett, amely a földhöz, a határokhoz, a domborzathoz, a tájhoz való ragaszkodásban ölt testet. Nem véletlen, hogy a történelem viharai közepette kitartottunk: az ország térképről soha nem tűnt el. Területi szuverenitás.

„MINDEN MAGYAR GYERMEK ÚJABB ŐRHELY!”

A népességpolitika nemcsak jóléti ügy, hanem szuverenitáskérdés. Az a nemzet, amely nem képes saját népességét fenntartani, előbb-utóbb vagy más népek céljait szolgálja, vagy elporlik. A gyermek nem pusztán családi öröm, hanem közjó, az ország közjava is. Minden újszülött magyar gyerek újabb erő a nemzeti határokon túl is. Nem csupán a jelen, hanem a jövő feletti rendelkezés forog kockán. Demográfiai szuverenitás.

„AZ IGAZSÁG ERŐ NÉLKÜL KEVESET ÉRI!”

A szuverén államnak önálló jogrendje, intézményei vannak. Ha mások mondják meg, mi a jog, akkor az önrendelkezés pusztá délibáb. Ahogy az emberi méltóság a személyiség jogi elismerésében, úgy az állami méltósága nemzeti joghatóságfüggetlenségében testesül meg. A magyar állam szervei, a parlament, a kormány, a bíróság fölött külső erők nem bírhatnak legitim hatalommal, befolyással. Nemzeti joghatóság.

„CSAK AZ A MIÉNK, AMIT MEG TUDUNK VÉDENI!”

Nemzetgazdaság, amely nemzeti kézben van, honvédelem, amely saját fiáira támaszkodik – a politikai szabadság garanciája. A birodalmak ma leginkább a gazdaságon keresztül törnek be: pénzügyi zsarolással, szankciókkal, energetikai nyomásgyakorlással. A magyar válasz: patrióta gazdaságpolitika, energiafüggetlenség, nemzeti hadsereg, stratégiai iparágak megőrzése, megerősítése. Ez az önfenntartás erkölcsi kötelessége. Gazdasági és katonai szuverenitás.

„MINDEN MÉRKŐZÉS ADDIG TART, AMÍG MEG NEM NYERJÜK!”

A szuverenitás nem egyszer kivívott állapot, hanem állandó készenlét, éberség, cselekvés. Birodalmak jönnek, ideológiák változnak, de a magyar szabadság állandó. Hol van ma Szulejmán, a Habsburgok hatalmas birodalma? Hol a Szovjetunió? A magyar gondolkodás ezen ponton szakít minden technokrata illúzióval: a nemzeti érdekek nem önmaguktól érvényesülnek, hanem csak akkor, ha van, aki megharcol értük. A politika nem ügyintézés, hanem történelmi elhivatottság. Folyamatos küzdelem a szuverenitásért.

„HATÁRA CSAK AZ ORSZÁGNAK VAN, A NEMZETNEK NINCS!”

A nemzet nem térkép, hanem a közös emlékezet. A magyar szuverenitás nem merül ki az aktuális országhatárok védelmében, mert az földrajzi határokkal nem leírható kulturális realitás. A külhoni magyarság támogatása nem külpolitika, hanem belügy; nem gesztus, hanem érzelmi családi kötelem. A nemzet egysége kulturális és lelki minőség, amelyet nem lehet brüsszeli határozatokkal, ítéletekkel felszámolni. Kulturális és nemzeti identitás.

„EGYETLEN MAGYAR SINCS EGYEDÜL!”

Az állam a nemzeti egység megtartója. Aki elesik, azt nem a piac, hanem a közösség tartja meg. Az állam nem pusztán a szabadságot garantálja, hanem a biztonságot is a hétköznapiakban. A nemzeti szuverenitás akkor teljes, ha minden polgár tudja: nincs egyedül. Az állam nem föléje magasodó Leviatán, hanem anyai kéz, atyai tekintet, család, közösségi erőforrás. A nemzet megvédi lányait és fiait.

MÉG EGY DOLOG (ONE MORE THING – A LA STEVE JOBS)

A magyar szuverenitás nem csupán intézményi struktúrákban, jogrendben vagy geopolitikai döntésekben nyer formát – hanem abban az organikus nemzeti közösségben, amely e szuverenitás valódi hordozója. A magyar nemzet történelmileg egységes, kulturálisan összeforrott társadalma a szuverenitás egyik legfontosabb tartópillére. E stabil társadalmi szerkezet erőforrást jelent, amely a közös nyelvre, közös emlékezetre, közös sorsélményre támaszkodik.

A magyar szuverenitás nem a világban egyre gyakoribbá váló, mesterségesen összeállított, bevándorlásra épülő társadalmak modelljét követi. Nem idegen elemekből összeillesztett, identitászavaros közösségre épül, hanem szilárd történelmi alapokra, közös nyelvre, kultúrára és évszázadokon át formálódott nemzeti öntudatra. A magyar társadalom kohéziója nem politikai kényszertermék, hanem organikus rend: egységes nemzet, amelynek tagjai közös sorsban, közös értékrendben osztoznak.

Napjainkban a bevándorló országok kulturális széttagozottsággal, párhuzamos társadalmak kialakulásával és identitásválsággal küzdenek. Ezekben az országokban a szuverenitás nem a nép egységes akaratából, hanem az egymással versengő csoportok kompromisszumaiból születik ezért sokkal gyengébb, mint ami korábban létezett, vagy ami lehetne – már ha egyáltalán létrejön. Magyarország ezzel szemben még ma is képes arra, hogy egyetlen, történelmileg megalapozott nemzeti akaratot képviseljen a világpolitika színpadán.

A magyar szuverenitás ereje éppen ebből a társadalmi egységből fakad. Olyan közös nyelvi, kulturális és erkölcsi alapot jelent, amely ellenállóbbá teszi hazánkat minden külső nyomással, ideológiai kísérlettel és globális zsarolással szemben. Magyarország nem csupán megőrizte történelmi identitását – hanem képes azt a modern kormányzás alapjául tenni. A magyar nemzeti közösség egysége jelent, lehetővé teszi, hogy az állam ne sodródjon, hanem irányt mutasson. Aki ezt az egységet óvja, az a magyar szabadságot védi.

2

A SZUVERENITÁS MAGYAR MODELLJE

A szuverenitás nem statikus állapot, hanem dinamikus erő, amelyben az állam saját törvényei szerint alakítja pályáját. A szuverén állam olyan, mint egy inerciarendszer a politikai térben: csak akkor tudja megőrizni önálló mozgását, ha ellen tud állni a rá ható külső, irányító erőknek, vagy azokat saját energiaként képes hasznosítani. Newton törvényei szerint egy test mozgása akkor marad egyenes vonalú és egyenletes, ha semmi nem térítheti el. Amint a döntéshozatalt idegen befolyás, gazdasági kényszer vagy politikai nyomás torzítja, az állam kisiklik pályájáról, és elveszítheti szuverén karakterét. Egy valóban szuverén állam képes saját hajtóerőből irányt váltani, korrigálni, változni, de csak akkor, ha mozgása belülről fakad. Ebben az értelemben a szuverenitás nem egyszeri, kivívott állapot, hanem folyamatos céltartás a külső gravitációs mezők között.

Orbán Viktor és a Fidesz-KDNP kormányzása új értelmet adott a szuverenitás fogalmának, mert azt nem csupán államelméleti elvként kezeli, hanem működőképes politikai inerciarendszerként, amelyben a nemzeti akarat folyamatosan igyekszik ellenállni a külső nyomásnak és a

külsőből egyesek által belsővé tett zavaró hatásoknak. Így a szuverenitás gondolata az elmúlt években a politikai térben új jelentést vett fel, amely immár nem csupán az állam önálló cselekvőképességét jelenti, hanem egy szélesebb kulturális és történelmi küldetés megvalósításának alapfeltételeként jelenik meg. Orbán Viktor politikai nagystratégiájának központi eleme, hogy a magyar nemzet különleges ötvözet, amelynek máséval nem azonos feladatai vannak, és ennek eléréséhez szükséges az önálló cselekvés képessége. A magyar miniszterelnök a megmaradáson túli célt, a Kárpát-Medencében élő magyar közösség megszervezését, jobb jövőjének garantálását tekinti feladatának. Eszerint a hatalmi eszközöket a partikuláris, személyes érdekeken túlmutató magasabb rendű nemzeti célok érdekében kell szolgálatba állítani. Orbán Viktor ambiciózus nagystratégiája és az általa megvalósított politikai gyakorlat túlmutat bármilyen önérdéken; a hatalom megszerzését és megtartását mindig a távlatos nemzeti célokkal, a közösségi hivatás beteljesítésével hozza összefüggésbe. Ez a hivatás a keresztény kulturális alapokon nyugvó magyar nemzeti létforma megvédése, továbbvitele, a jólét biztosítása.

Orbán Viktor politikája abban az értelemben is különleges, hogy szerinte a keresztény alapokon folytatott kormányzást nem zárhatja ki semmilyen közjogi, politikai, ideológiai követelmény, feltétel. Ezáltal lehetővé válik, hogy keresztény kulturális alapokra győztes politikai stratégiák épüljenek, amelyek a kormányzati eszközöket felhasználják a közös történelmi, spirituális és gyakorlati nemzeti célok érdekében. Így válik a kormányzás eszközből küldetéssé: az állam a nemzeti célok megvalósítását, a közösségi küldetés teljesítését kell szolgálnia.

A SZUVERENITÁS ÚJRAGONDOLÁSA

Az Orbán Viktor miniszterelnök által vallott gyakorlati kormányzási szuverenitásfogalomnak erős, a személyes karakterében is megjelenő alapja van. 1994-ben így fogalmazott önmagáról: „...elég erős voltam ahhoz, hogy független maradhassak. Nem tartoztam senki alá...” Ez az önjellemzés a személyi önrendelkezést, mint az önálló cselekvéshez szükséges erőt tételezi és rokonságot mutat a nemzeti szuverenitás jogi-politikai definíciójával, amely az állami főhatalom gyakorlásának jogát jelenti. Tartalmazza a közéleti diskurzusban használt tágabb szabadságfogalmat is, amelyben benne van a függetlenség és az önrendelkezés.

Orbán Viktor miniszterelnök szerint „győzni jobb, mint veszíteni”. Ez a pragmatikus szemlélet nem pusztán a választási győzelemre vonatkozik, hanem azokra a történelmi kihívásokra is, amelyekkel a magyar nemzet szembesült. A magyar létet és szuverenitást állandóan fenyegető veszélyek — legyen szó akár a honfoglalás utáni térszervezésről, akár a török megszállás három évszázados terhéről, vagy éppen a folyamatos német nyomásáról — arra kényszerítették a magyar nemzetet, hogy folyton újraértelmezze szerepét és küldetését. Orbán Viktor felfogása szerint a magyarság történelmi hivatása, hogy megszervezze és fenntartsa a civilizált élet kereteit a Kárpát-medencében, és megvédje a keresztény magyar civilizáció értékeit a nyugatról érkező túlhajtott individualizmussal és a keleti, a magyar szabadság- és demokráciaszeretettől idegen kormányzási modellekkel szemben.

A MAGYAR SZUVERENITÁS-KONCEPCIÓ HÁROM FŐ ELEM KÖRÉ ÉPÜL:

1. Önállóság és önrendelkezés: Magyarország külső függéstől való mentessége, amely lehetővé teszi, hogy a nép, a demokratikus többség akarata érvényesüljön a kormányzati döntéshozatalban.

2. A függetlenség megőrzésének képessége: A nemzet — politikai közösség — ereje abban rejlik, hogy képes ellenállni külső befolyásnak, és meg tudja védeni saját szabadságát.

3. A szuverén hatalom hierarchikus jellege: A kormányzati hatalom gyakorlásának kizárólagossága, amely a weberi értelemben vett törvényes állami erőmonopóliumra épül. Ez azt jelenti, hogy a kormány döntéseit nem írhatja felül egyetlen külső hatalom sem.

AZ SZUVERENITÁS MAGYAR MODELLJÉNEK A LÉNYEGE

- Az magyar szuverenitásfogalom a modern nemzetállam önálló cselekvéséhez szükséges erő képességét jelenti.
- Ez a szuverenitás három pilléren nyugszik: a politikai főhatalom kizárólagos birtoklásán, a külső befolyás elleni védekezésen, valamint az önellátás és önrendelkezés megerősítésén.
- A három pillér biztosítja az alkotmányos intézmények külső függetlenségét, a területi szuverenitást, a pénzügyi szuverenitást az energetikai szuverenitást, a nemzeti vagyon feletti rendelkezést, az önellátás képességét, a gazdasági szuverenitást, a kulturális szuverenitást továbbá a kulturális hatalomnak (soft power) való ellenállást.

MAGYARORSZÁG ÉS A SZUVERENITÁS

Magyarország története szuverenitási küzdelmek története. Történelme során a szuverenitása sosem volt teljes, de alanyisága, állami folytonossága egészen a 20. századig nem szakadt meg. A középkorban a szuverenitás nem kizárólag az uralkodóé: a nemesség nem „részesült” a szuverenitásból, hanem „gyakorolta” azt az uralkodó hatalmát korlátozó rendi jogok közvetítésével. A magyar rendi állam működése hatalommegosztási rendszert jelentett, ahol a király és a rendek közösen döntöttek az ország ügyeiről. A Habsburg-uralom alatt (1526—1918) Magyarország ténylegesen nem volt független, de formálisan szuverén államként létezett a Szent Korona alanyisági elvének megfelelően. A magyar rendeknek joguk volt a törvényhozásban való részvételhez, és az ország jogilag különálló egységként működött a birodalmon belül. Az 1867-es kiegyezéstől Magyarország de facto is önálló kormányzattal rendelkezett az Osztrák-Magyar Monarchia dualista rendszerén belül. Az 1920-1944 közötti időszakban Magyarországnak nem volt uralkodója, és a kormányzó helyettesítette a királyt. A szuverenitás gyakorlása korlátozott volt, különösen a második világháború során, amikor az ország német befolyás majd megszállás alá került. Az Alaptörvény rögzíti, hogy Magyarország a totalitárius diktatúrák és a külső hatalmak megszállása idején 1944 és 1990 között nem rendelkezett saját önállósággal. A szovjet megszállás (1945-1990) alatt Magyarország formálisan független állam maradt, de totális politikai és katonai ellenőrzés alatt állt, így szuverenitása névleges volt. A rendszert kommunista diktatúra működtette, ahol a hatalmat a Magyar Dolgozók

Pártja, majd a Magyar Szocialista Munkáspárt irányította, a Szovjetunió szoros kontrollja alatt. Az 1956-os forradalom egy rövid pillanatra a népszuverenitás visszaállítását hozta, de a szovjet beavatkozás a törekvést elfojtotta. 1990 után Magyarország kancellári rendszerű, parlamentáris demokráciává vált, visszanyerte formális szuverenitását. A NATO-hoz és az EU-hoz való csatlakozás jelent szuverenitási korlátokat, de a magyar Alaptörvény azt nem a szuverenitás feladásának tekinti, hanem saját jogköreinek más államokkal közös intézményeken keresztül való, közvetett gyakorlásának.

KORMÁNYZÁS A SZUVERENITÁS JEGYÉBEN

A 2010 utáni időszakban a kormányzati politika következetesen az ismertetett elvek mentén formálódott, aminek eredményeként Magyarország politikai és gazdasági döntéshozatala fokozatosan függetlenedett a külső hatásoktól. Gyakran nem feltétlenül abszolút értelemben, hanem relatíve: a függések kiegyensúlyozásával, az egyoldalú függelmi helyzetek csökkentésével, a több lábbon állás, stabilitást biztosító politikájával, a nyugati elköteleződést keleti, déli stb. nyitásokkal, többoldalú konnektivitással való finomhangolásával. Orbán Viktor miniszterelnök kormányzása alatt a szuverenitás a kormányzás stratégiai és napi politikai irányelve lett. A kormány által szuverenitás-erősítő intézkedések három csoportba sorolhatók.

1) HIERARCHIA ÉS FŐHATALOM: A POLITIKAI DÖNTÉSHOZATAL CENTRALIZÁCIÓJA

Ez a csoport azon kérdéseket foglalja magában, amelyek arra keresnek választ, hogy ki dönthet arról, mi történik az

ország határain belül. Ez a politikai hierarchia kérdésével is összefügg, vagyis azzal, hogy létezik-e olyan külső hatalom, amely felülírhatja a magyar kormány döntéseit.

A szuverén államiság megerősítése, ami nem más, mint a nemzeti küldetés visszanyerése. Az első világháború után, a történelmi Magyarország összeomlása, a Kárpát-medence kulturális és gazdasági egységének szétesése identitásválságot okozott, amelyből csak az elmúlt másfél évtizedben kezdtünk kilábalni. Ma, közel száz év elteltével, a magyar gazdaság és állam újra megáll a saját lábán, lehetősége lett arra, hogy visszanyerje nemcsak a szuverenitását, hanem nemzeti történelmi küldetését is. Ez a küldetés Magyarország iránymutató, stabilizáló, integráló szerepe a régióban.

Az Európai Unióval fennálló konfliktusok nagy része ebből fakad, mivel az EU nyíltan arra törekszik arra, hogy a nemzeti kormányok fölött álló hatalomként érvényesítse akarátát. Ebben a kontextusban a migráció problémája kapott kiemelt jelentőséget, mivel

Magyarország álláspontja ütközött az Európai Unió által képviselt migrációs politikával. Más kormányzati intézkedések is besorolhatók e három kategória valamelyikébe, de egyes kérdések átfedéseket is mutatnak. A gyermekvédelem mindhárom csoportba illeszkedik: a családpolitika az önellátás részének tekinthető, míg a gyermekvédelmi jogszabályok bírálata és az ezzel kapcsolatos külső nyomás a második kategóriába sorolható. Ugyanakkor a gyermekvédelmi törvények tartalmának meghatározása, valamint az ezzel kapcsolatos nemzetközi viták azt is érintik, hogy Magyarország képes-e önállóan meghatározni saját jogrendjét és társadalmi normáit.

A szuverenitás első pillére tehát a politikai főhatalom kizárólagos birtoklásának kérdése, vagyis annak biztosítása,

hogy a magyar kormány döntéseit ne írhasa felül sem külső hatalom, sem belső alternatív erők. Az Orbán-kormány politikai stratégiájának alapvető eleme a kormányzati hatalom nemzeti szolgálatba állítása, amely a nemzeti főhatalom kizárólagos gyakorlását célozza. Az Alaptörvény 2011-es elfogadása és a kétharmados parlamenti többség révén végrehajtott alkotmányos reformok ennek a folyamatnak a jogi alapját teremtették meg. A politikai főhatalom megerősítésére irányuló intézkedések közé tartozik a 2024-ben létrehozott Szuverenitásvédelmi Hivatal is, amely a külföldi befolyás azonosítására és csökkentésére hivatott. A szuverenitásvédő intézményrendszer nemcsak a nemzeti önrendelkezés jogi kereteinek megerősítésére, hanem az állami intézményrendszer rezilienciájának (ellenállóképességének) növelésére is irányul. A szuverenitás így a kormányzati politika központi szervezőelvé lett.

2) ÖNERŐ ÉS ÖNRENDELKEZÉS: GAZDASÁGI ÉS KULTURÁLIS FÜGGETLENSÉG

Ide azok a kérdések tartoznak, amelyek Magyarország önellátásával kapcsolatosak, vagy annak biztosítását veszélyeztetik. Ide sorolhatók a stratégiai ágazatok — például az energia-ellátás, az élelmiszer-termelés, az egészségügyi rendszer és az infrastruktúra —, valamint az ezekhez kapcsolódó politikai intézkedések, mint a rezsicsökkentés vagy a nyugdíjrendszer stabilitásának fenntartása.

Az Orbán-kormány szuverenitás felfogásának egyik alappillére a gazdasági önállóság és az önrendelkezés megerősítése. A 2010-es különadók bevezetése ezt az elvet tükrözte: a kormány a multinacionális vállalatokat és a pénzügyi szektort terhelő adókkal igyekezett mérsékelni az államháztartás külső függőségét, a gazdaság külföldi szereplők

által történő dominanciáját, bevonni őket a közteherviselésbe.

2011-ben az új Alaptörvény elfogadása intézményesítette ezt a politikát. Ugyanebben az évben az állam létrehozta a Magyar Művészeti Akadémiát (MMA), amely a kulturális politika terén biztosított intézményes autonómiát, korlátozva ezzel a külföldi vagy nem állami szereplők kulturális térfoglalását.

A pénzügyi autonómia terén 2013-ban a kormány az IMF-hitel visszafizetésével és a magán-nyugdíjpénztári rendszer államosításával csökkentette az ország külső függését, lehetővé téve az államháztartás belső kontrollját. Az energiafüggetlenség terén a 2014-ben bejelentett Paks II. beruházás stratégiai jelentőségű lépés volt, mivel hosszú távon biztosította az ország energiaellátását.

A 2015-ös migrációs válság kapcsán az Orbán-kormány a határvédelmet és a fizikai határzárát (kerítést) önálló döntéssel, uniós jóváhagyás nélkül vezette be, demonstrálva az állam önrendelkezési képességét a nemzetbiztonsági kérdésekben. A kormány további lépései, mint a 2021-es üzemanyagár-stop, a gyermekvédelmi törvény, valamint a 2022-es rezsicsökkentési és élelmiszerár-stop intézkedések, mind az önellátás és a gazdasági szuverenitás erősítését szolgálták. A Vodafone 2023-as állami felvásárlása tovább mélyítette ezt az irányvonalat. A 2024-es Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér visszavásárlása szintén ennek az elvnek a jegyében történt, mivel a kormány stratégiai célként kezelte az ország közlekedési infrastruktúrájának állami kézbe vételét.

3) KÜLSŐ BEFOLYÁS ELLENI VÉDELEM: POLITIKAI ÉS IDEOLÓGIAI FÜGGETLENSÉG

Ide azok a kérdések tartoznak, amelyek külső befolyásolási kísérletekkel kapcsolatosak, függetlenül attól, hogy azok egy

másik államtól, az Európai Uniótól vagy nem kormányzati szervezetektől (NGO-któl) érkeznek. Ide sorolhatók a Magyarországgal szemben kezdeményezett uniós eljárások, amelyek többsége politikai természetű konfliktusokból eredt, valamint azok a törekvések, amelyek az ország kulturális és társadalmi berendezkedésének megváltoztatására irányulnak. Ebből a szempontból a szuverenitás kérdésének kulturális és ideológiai vetületeinek kiemelkedő jelentősége van. Ilyen volt a 2017-es CEU-ügy és az NGO-k működésének korlátozása: a kormány transzparenssé kívánta tenni és csökkenteni akarta a külföldi finanszírozású oktatási és civil szervezetek torzító, alig burkolt ideológiai, pártpolitikai befolyását Magyarországon. A 2018-ban elfogadott „Stop Soros” törvénycsomag szigorította az NGO-k tevékenységét, különösen azokat, amelyek a migrációs politikai aktivitással foglalkoztak. A média terén a 2018-as Közép-Európai Sajtó és Média Alapítvány (KESMA) létrehozása a sajtóstruktúra átalakítását célozta, amely a nemzeti narratíva védelmét és a külföldi médiabefolyás csökkentését szolgálta. A 2019-ben a miniszterelnöki hivatal Karmelita kolostorba költöztetése szimbolikus lépésként értelmezhető, amely a kormányzati hatalom függetlenségét is demonstrálta. A rendkívüli jogrend 2020-as bevezetése a COVID-19 világjárvány idején szintén a külső befolyás minimalizálását célozta, mivel a kormány az uniós mechanizmusoktól független döntéshozatalt biztosított magának a válságkezelés során. A 2021-es vakcinabeszerezési politika, amely keretében Magyarország Kína és Oroszország oltóanyagait is használta, ezáltal korábban tudott másoknál véget vetni a válságnak, szimbolizálta az önálló döntéshozatal prioritását is a tétlenkedő, magát ideológiai korlátok közé besáncoló uniós hozzáállással szemben.

KRONOLÓGIA

- Különadók (2010)
- Alaptörvény (2011)
- Magyar Művészeti Akadémia (2011)
- IMF, nyugdíjak, pénzügyi autonómia (2013)
- Paks II (2014)
- Határvédelem, kerítés (2015)
- CEU, NGO (2017)
- Stop Soros (2018)
- Sajtó, média, KESMA (2018)
- Karmelita kolostorba költözés (2019)
- Rendkívüli jogrend (2020)
- Vakcinabeszerezés (2021)
- Üzemanyagárstop (2021)
- Gyermekvédelmi szabályozás (2021)
- Rezsicsökkentés, élelmiszer árstop (2022)
- Vodafone megvétele (2023)
- Szuverenitásvédelmi Hivatal (2024)
- A reptér visszavásárlása (2024)

A 2024-es évet értékelő beszédében Orbán Viktor miniszterelnök kormányzásának elmúlt tizenöt évéből az alábbi intézkedéseket emelte ki:

- Új, keresztény, nemzeti alkotmány.
- Magyarország megvédte magát a migrációtól.
- A gyermekeket megóvása a genderaktivizmustól.
- A kormány kiállt a béke mellett és kimaradt a háborúból.
- Magyarországot megvédése a Soros-hálózattól.
- A devizahitelek védelme a bankok túlkapásaitól.

- A családokat védtek a rezsiárak emelkedésétől.
- Egymillió új munkahely: 4,7 millió - minden korábbinál több - ember dolgozik.
- Visszaadták a tizenharmadik havi nyugdíjat.
- A költségvetési hiány és az államadósság csökkentése.
- Az infláció elleni intézkedések.
- A hadseregben érvényesülnek a nemzetstratégiai érdekek.
- A kistelepüléseknek joguk van az önvédelemhez.
- A kormány megadóztatta a multinacionális vállalatokat és a bankokat.
- Gyermekvédelmi törvény.
- Nem hagyták, hogy az országot kifosszák.

Ahogy a miniszterelnök fogalmazott: „Legyünk büszkék, hogy mi, magyarok bőven kivettük a részünket a világ megváltoztatásából. Messze a méretünk, gazdasági erőnk és lélekszámunk fölött.” (Részlet a 2024-es évértékelő beszédből, amely 2025. február 22-én hangzott el.)

A magyar szuverenitási modell nem csak politikai, hanem kulturális és spirituális természetű is. Ahogy Milan Kundera megfogalmazta, a lét elviselhetőségéhez az embernek szüksége van küldetéstudatra, hogy a mulandóság értelmet nyerjen — Orbán Viktor politikája erre a felismerésre épít. A magyar nemzet létjogosultságát és létezésének értelmét adja az, hogy közösségként saját magára vonatkozó küldetése van. „Sursum corda” — emeljük fel szívünket — hangzik a katolikus liturgia üzenete. Visszérkezőnk oda, ahonnan elindultunk: a nemzeti szuverenitás ebben a fénytörésben nemcsak politikai eszköz, hanem az értelmes élet megteremtésének alapfeltétele is. Neumann János nyomán gondolkodunk: ha a világ egy nagy

számítógép, akkor a szabadságunk akkor és onnan jön, ha mi írjuk hozzá a magyar szoftvert.

A SZUVERENITÁS TÁRSADALMI MEGERŐSÖDÉSE ÉS SZELLEMI ALAPJAI MAGYARORSZÁGON

Áfium és antidotum. Két régi magyar szó, amelyek mára többet mondanak, mint amennyit egykor jelentettek. Az áfium: bódító szer, amely elkábítja az elmét, eltompítja az öntudatot, elfeledteteti a saját sors feletti rendelkezés jogát. Az antidotum: ellenszer, amely megtisztít, visszaadja a józanságot, helyreállítja az öntudatot. A találó metafora szerint a „globalizmus áfiuma” ma is körénk szivárog: utópiákban oldott nemzetnélküliség, felülről diktált világrend, idegen nyelven megírt jövőkép. Ezzel szemben az egyetlen valódi ellenméreg a nemzeti szálak megerősítése, a józanságot őrző hazaszeretet, és az a közös világnézet, amelynek tengelyében nem a globális minták, hanem a magyar közösség érdekei állnak. Ebben az értelemben a nemzeti szuverenitás nem egy régi alkotmányos formula, hanem az identitásunk újraépítésének gyakorlati terepe. Zrínyi *Ne bánts d a magyart* című iratának zárómondata, *Volenti nihil difficile* – „Aki akar, annak semmi sem lehetetlen” – mára nemcsak erkölcsi iránytű, hanem politikai tapasztalat is. A magyar nemzet ugyanis megtanulta: ha a szuverenitását akarja, el is érheti. És ha elérte, meg is védheti.

A rendszerváltoztatás egyik legfontosabb tanulsága az volt, hogy Magyarországon nem létezett egységes fogalom arról, mit jelent a hazaszeretet, mit jelent a nemzeti önazonosság, mit jelent a szuverenitás. A négy évtizedes kommunista uralom után a társadalom világnézeti értelemben széttöredezett állapotban lépett át a szabadságba. Ezt jól mutatják

a választási eredmények: 1990-ben a nemzeti-konzervatív Antall József kapott bizalmat, 1994-ben a kommunista Horn Gyula, 1998-ban a polgári-nemzeti Orbán Viktor, 2002-ben a reformkommunista Medgyessy Péter, 2006-ban pedig a neo-liberális Gyurcsány Ferenc. Csak 2010-ben tért vissza Orbán Viktor a kormány élére, immár nemcsak politikai alternatívaként, hanem világnézeti közösség-szervezőként.

A választói döntések látszólagos politikai elvtelensége valójában a magyar társadalom mélyebb identitásválságát tükrözte, amelyben a nemzeti önazonosság, a közös értékek és a történelmi önértelmezés hiánya időről időre irányváltásra készítette a közakaratot. Orbán Viktor felismerte, hogy hosszú távon kormányozni csak akkor lehet, ha az általa vezetett politikai közösség nemcsak pártpolitikai értelemben egységes, hanem világnézeti tekintetben is homogén. Ha ugyanazt a világnézetet valljuk, egy nyelvet beszélünk – és csak így épülhet fel a politikai bizalom, amely egyben intézményi stabilitást is hoz.

Ahhoz viszont, hogy a magyaroknak közös világnézete legyen a hazájukról, először közös nemzeti identitásra volt szükség. Ennek megalkotása nem elméleti gyakorlat, hanem politikai és kulturális építkezés. Orbán Viktor e munkát azzal kezdte, hogy saját karakterét, döntéseit, történetmesélését állította közösségformáló alapként a nemzet elé. Így épült ki fokozatosan az a világmagyarázat, amelyben a hazaszeretet nem pusztán érzelem, hanem kötelesség.

Az orbáni politika programja új világnézet a hazaszeretetről: az erős Magyarország jövőjébe vetett hit. A jövőkép alapja, hogy az erőt három előfeltétel, az egységes nemzet, a szuverenitás és a keresztény értékrend teljesülése biztosítja. A Himnusz mint imádság magában foglalja a keresztény értékrendet, az ellenséggel való küzdelem a szuverenitásért

folytatott harc, a megbűnhődött múlt, Trianon. Orbán Viktor politikája arról szól, hogy mindennap, újból és újból elmondja ugyanazt a történetet: Isten áldása van a magyarokon, védő kart nyújt föléjük az ellenséggel való küzdelemben, jókedv, bőség és víg esztendők várnak rá.

Ez a történet azóta társadalmi bázissá vált. A választásokon rendre kétharmados támogatást nyerő politikai közösség nem egyszerűen a kormányzati teljesítményt, hanem ezt a világértelmezést erősíti meg. A szuverenitás így nemcsak jogi, hanem társadalmi realitás is. Minél nagyobb a szuverenitás iránti közakarat, annál erősebb az állam képessége, hogy ellenálljon a külső befolyásnak. A társadalmi támogatottság megerősíti a kormányzat szabadságát, a kormányzati döntések pedig tovább erősítik a nemzeti identitást. Ez az egymást tápláló kör a magyar politikai stabilitás alappillére.

A nemzeti szuverenitás iránti társadalmi elköteleződés egyik legkézzelfoghatóbb visszacsatolási formája a nemzeti konzultáció. Az Orbán-kormányok e politikai innovációt eredetileg a brit konzervatív hagyományból vették át, ám a hazai gyakorlatban proaktívabb és rendszerszintűbb eszközzé tették. A milliós nagyságrendben visszaérkező igenek vagy nemek nem csupán politikai iránymutatást adnak, hanem megerősítik a kormányzati döntések mögötti szuverén felhatalmazást. A konzultáció eszköze így nem a választások helyettesítése, hanem azok kiterjesztése: világossá teszi, hogy a magyar demokráciában nem csupán a négyévente leadott szavazat, hanem a mindennapi döntések mögött is ott áll a nemzeti akarat.

A szuverenitás erőhatása Magyarországon egy olyan politikai és társadalmi egyensúlyt hozott létre, amelyben az állam saját nemzeti érdekeit képviseli, és ezt a közakarat, a nép morális ereje támogatja. Magyarán: Egy a tábor, egy a zászló.

3

A SZABAD EURÓPA INTÉZET SZUVERENITÁSIINDEXE

A Szabad Európa Intézet egy átfogó szuverenitásiindexet dolgozott ki. Az index célja az országok szuverenitási helyzetének összehasonlítása és vizsgálata. A mérőszám nemcsak az egyes országok önállóságának aktuális állapotát értékeli, hanem azokat a kockázatokat is feltárja, amelyek a szuverenitásukat veszélyeztetik. A szűkebb értelemben vett szuverenitás definícióján túlmutató, az ország önálló mozgásterét befolyásoló tényezőket holisztikus szemléletben jelenti meg.

Az index célja, hogy objektív képet adjon egy-egy ország szuverenitásáról, támogatva a politikai döntéshozókat és a közvéleményt abban, hogy megértsék, milyen tényezők erősítik vagy gyengítik a nemzeti önállóságot. Egy ország minél magasabb pontszámot ér el, annál szuverénebb; minél alacsonyabb az összpontszám értéke, annál nagyobb az ország kitettsége a külső erők irányába.

A SZUVERENITÁSIINDEX ÖSSZETEVŐI

A Szabad Európa Intézet a fent kifejtett elveket követve, a gyakorlati magyarönrendelkezési rendszert példának tekintve elvégzett egy komplex elemzést a szuverenitás fogalmának szerintünk értelmesen, magyarázó erővel számszerűsíthető elemeiről. Az index összeállítása érdekében az egyes országokra vonatkoztatva a szuverenitás leglényegesebb összetevőivel kapcsolatban kérdéssorokat fogalmaztunk meg. Ezekre a kérdésekre adott, egyes országokra vonatkoztatott válaszokból állt össze egy-egy vizsgált állam aktuális szuverenitási mutatószáma. Ezeknek az egyszerűsítéseknek az eredményeképpen az egyes, amúgy igencsak heterogén országok összehasonlíthatóvá váltak. Meggyőződésünk, hogy mivel az index háttérét adó kérdések a lényegi összetevőkre koncentrálnak, a leegyszerűsítés hitelesen ábrázolja az országok adottságai közti különbségeket, ezért értelmes elemzői következtetések levonására alkalmas.

Vizsgálatunkat nyilvánosan hozzáférhető nemzeti és globális adatbázisok segítségével végeztük el. A jövőben, annak érdekében, hogy tendenciákat figyelhessünk meg, az elemzést évenkénti rendszerességgel meg kívánjuk ismételni. Munkánk első eredményét, jelen tanulmányt és indexet kísérleti jelleggel készítettük el és bocsájtjuk a nyilvánosság elé. Fenntartjuk a jogot arra, hogy a jövőben az egyre pontosabb vizsgálat érdekében módszertanunkat módosítsuk, tovább finomítsuk.

MELYIK ORSZÁGOKAT VIZSGÁLTUK?

Magyarország és a magyar szuverenitási modell volt a kiindulópontunk. Az elemzés az Európai Unió tagjaira helyezte a fókusz.

- Az Európai Unió tagállamai: **Ausztria, Belgium, Bulgária, Ciprus, Csehország, Dánia, Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Írország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Málta, Magyarország, Németország, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svédország, Szlovákia, Szlovénia.**
- Összehasonlító céllal, az index rezponzivitásának kontrollja érdekében néhány mérete, helyzete, adottságai miatt jellegzetes nem-uniós országot is vizsgálat alá vontunk: **Amerikai Egyesült Államok, Egyesült Királyság, Indonézia, Izrael, Japán, Kanada, Kína, Oroszország, Svájc, Törökország, Ukrajna.**

A MÓDSZERTAN

A szuverenitásindex létrehozásával egy olyan modellt kínálunk, amely a magyar nemzeti szuverenitáskonceptióból kiindulva vizsgálja és értékeli az országok politikai mozgásterét és cselekvőképességét. Ez a modell egyfajta normatív iránytűként szolgál azok számára, akik növelni szeretnék saját országuk szuverenitását. Magyarországot tekintjük referenciaországnak, mivel a jelenlegi magyar kormányzati politika minden tekintetben egy kiteljesedett, mintaszerű, 21. századi szuverenitáskonceptiót képvisel, ezért ideális, létező referencia. Az index a Szabad Európa Intézet értékrendjét és politikai világlátását is tükrözi. Az bevallottan a ma ismert, leginkább kimunkált szuverenitási felfogásra, a fentiekben megfogalmazott Orbán Viktor miniszterelnök kormányzására alapuló szuverenitásfogalomra épít. A cél a szellemi diskurzus megindítása, amely hozzájárulhat a szuverenitásról való közös gondolkodáshoz Európában.

Úgy gondoljuk, hogy a szuverenitás érték, amely minden európai ország számára fontos lehet. Egy spanyol számára éppen úgy segítséget nyújthat a mintamodell, mint egy közép-európai politikai döntéshozónak: láthatják, milyen lépések szükségesek ahhoz, hogy saját nemzeteik politikai önállóságát növeljék. Az index célja, hogy bonyolult jelenségeket egyszerűsítsen, világos és érthető módon megmagyarázzon, miközben konkrét, praktikus tanácsokat is adjon, irányt is mutasson. Az általunk elemzett szuverenitásmodell biztatás kíván lenni, segítheti a politikai szereplőket, hogy világosan lássák, milyen lépéseket érdemes megtenniük nemzetük önállóságának erősítése érdekében. Kritikai észrevételeink, javaslataink konstruktív szándékkal készültek, nem ítélezésből fakadnak, hanem abból a meggyőződésből, hogy Európának akkor lehet közös jövője, ha nemzetei a saját nemzeti szuverenitásukat megerősítik. Bízunk benne, hogy az indexünk hozzájárul a szuverenitásról folytatott vitákhoz, megértetve azt is, miért érdemes vállalni adott esetben konfliktusokat is a nemzeti önállóság megvédése érdekében. Az index kidolgozásához, annak alkalmazásához és a számok elemzéséhez, összehasonlításához a mesterséges intelligencia legújabb technológiai eszközeit is felhasználtuk. A létrejött és itt prezentált indexet az Intézet saját szellemi termékének tekinti. Annak üzleti célú felhasználása előzetes engedélyt igényel.

A KÉRDŐÍV FELÉPÍTÉSE

A szuverenitásiindex 36 kérdés alapján értékeli az országok szuverenitását. A 36 kérdést kilenc témakörre lehet bontani, amelyek a szuverenitás különböző aspektusait képviselik. Az index kiértékelése során 14 kérdést súlyozottan vettünk figyelembe.

I. Az alkotmányos rend szuverenitása: Egy adott ország képes-e önállóan, saját érdekei mentén meghatározni és képviselni alkotmányos és politikai berendezkedését, vagy döntései nagyobb mértékben külső hatalmi vagy szervezeti kényszerek alatt formálódnak? (5 kérdés)

II. Területi szuverenitás és biztonság: Az adott állam képes-e a modern geopolitikai környezetben megőrizni területi integritását, politikai autonómiáját, és különösen azt, hogy ellen tud-e állni azoknak a külső nyomásoknak, amelyek határvédelmét, lakossága összetételét, biztonságát és technológiai szuverenitását fenyegetik? (5 kérdés)

III. Pénzügyi szuverenitás: Egy adott ország pénzügyi értelemben képes-e független maradni, vagy függősége, eladósodottsága és valutájának instabilitása révén gazdasági szuverenitása tartósan sérült-e? (3 kérdés)

IV. Energiafüggetlenség: Az adott ország képes-e önálló, stabil és ellenálló energetikai politikát folytatni, vagy energiafüggősége révén folyamatosan veszélyeztetett és sebezhető politikai-gazdasági helyzetbe kerül? (4 kérdés)

V. Nemzeti vagyon: Az ország mennyire képes megőrizni stratégiai erőforrásai, infrastruktúrája és digitális hálózatai feletti kontrollt, ezzel is biztosítva saját gazdasági önrendelkezését és politikai függetlenségét? (4 kérdés)

VI. Önerő és fenntarthatóság: Az ország hosszú távú stabilitása, társadalmi jóléte és fenntartható fejlődése mennyiben van saját kezében, mennyire kiszolgáltatott külső függőségeknek és belső hiányosságoknak? (4 kérdés)

VII. Gazdaságpolitika, külgazdaság: Az ország mennyiben ura saját gazdasági sorsának, képes-e önálló gazdaságpolitikai döntéseket hozni, vagy súlyosan függő helyzetben van, veszélyezteti-e ezzel hosszú távú jólétét és stabilitását? (4 kérdés)

VIII. Társadalom, kultúra, identitás: Az ország rendelkezik-e azokkal az alapvető érzelmi, társadalmi és kulturális feltételekkel, amelyek elengedhetetlenek politikai önállóságának hosszú távú fenntartásához? (4 kérdés)

IX. Kulturális reziliencia: Hogyan képes az állam megőrizni politikai, kulturális és információs önállóságát a globális soft power és informális hatalmi tényezők növekvő nyomásával szemben? (3 kérdés)

I. AZ ALKOTMÁNYOS REND SZUVERENITÁSA

Egy adott ország képes-e önállóan, saját érdekei mentén meghatározni és képviselni alkotmányos és politikai berendezkedését, vagy döntései nagyobb mértékben külső hatalmi vagy szervezeti kényszerek alatt formálódnak?

Az alkotmányos rend szuverenitását vizsgáló kérdéssor annak mélységét és valódi természetét igyekszik feltárni, hogy az adott ország intézményi, jogi és politikai rendszere mennyire képes megőrizni önállóságát és függetlenségét belső és külső erőkkel szemben. Az első kérdéscsoport öt pillére ennek az önállóságnak az alapjait járja körül: vizsgálja, hogy a nemzeti szuverenitás mennyire kap meghatározó szerepet az alkotmányban; mennyire képes önálló döntéseket hozni a parlament és a kormány, anélkül hogy külső érdekek vagy politikai instabilitás aláásná legitimitásukat; mennyire védett az igazságszolgáltatás rendszere a külső befolyásokkal szemben; milyen hatást gyakorolnak az egyházak, vallási intézmények az állam független működésére; és végül, mennyiben korlátozzák az ország szuverenitását nemzetközi szerződések vagy uniós tagságból eredő kötelezettségek.

II. TERÜLETI SZUVERENITÁS ÉS BIZTONSÁG

Az adott állam képes-e a modern geopolitikai környezetben megőrizni területi integritását, politikai autonómiáját, és különösen azt, hogy ellen tud-e állni azoknak a külső nyomásoknak, amelyek határvédelmét, lakossági összetételét, biztonságát és technológiai szuverenitását fenyegetik?

A vesztfáliai szuverenitás mai értelmezése alapján a területi szuverenitás és biztonság kérdését vizsgáló második kérdéscsoport öt kulcsdimenzióban tárja fel, hogy egy ország

mennyire képes autonóm módon ellenőrizni és megvédeni saját területét, fenntartani a belső rendet és biztonságot, illetve megőrizni információs és technológiai függetlenségét. Azt vizsgálja, hogy az állam békeidőben képes-e önállóan, hatékonyan védeni a határait, különösen hangsúlyozva az illegális migrációval és a határon átnyúló bűnözéssel szembeni fellépés képességét, valamint azt, hogy az állam ellenáll-e külső politikai nyomásnak, amely a határvédelmi intézkedések hatékonyságát korlátozná. Külön jelentőséget kap a migráció kezelése mint a szuverenitás próbatétele: vajon az ország önállóan hozza-e meg az ehhez kapcsolódó politikai döntéseit, vagy külső szereplők és szervezetek befolyására kompromisszumokra kényszerül. Elemzi, hogy a nemzeti hadsereg milyen mértékben képes megvédeni az ország területét külső katonai fenyegetések ellen, figyelembe véve azt is, hogy mennyire épít saját hadiiparára, illetve hogy milyen mértékben van rászorulva nemzetközi katonai szövetségekre. Arra is kitér, hogy az állam a demokratikus normák és jogállami keretek fenntartásával képes-e megőrizni a belső rendet és közbiztonságot. Vizsgálja, hogy az ország titkosszolgálatai mennyire képesek hatékonyan fellépni a terrorizmus ellen, illetve önállóan megszerezni és kezelni az állam biztonságához szükséges információkat. Értékeli a kibervédelmi szuverenitást is: vajon képes-e az ország megvédeni kritikus informatikai infrastruktúráját a külföldi hekkertámadásoktól, vagy technológiai függőség miatt ki van szolgáltatva külső szereplők befolyásának és fenyegetéseinek.

III. PÉNZÜGYI SZUVERENITÁS

Egy adott ország pénzügyi értelemben képes-e független maradni, vagy függősége, eladósodottsága és valutájának

instabilitása révén gazdasági szuverenitása tartósan sérült-e?

A pénzügyi szuverenitás kérdéscsoportja azt méri fel, hogy egy ország mennyiben képes gazdasági önállóságát és cselekvőképességét megőrizni a globális pénzügyi rendszer nyomásai között. Fontos szempont a nemzeti valuta ereje és árfolyamának stabilitása, hogy a pénznem képes-e gazdasági biztonságot és kiszámíthatóságot nyújtani az ország számára, vagy folyamatosan kitett-e árfolyam-ingadozásoknak és külső hatásoknak. Rákérdez az államadósság helyzetére és annak politikai következményeire: azt vizsgálja, hogy az ország államadóssága milyen mértékben korlátozza a kormány gazdaságpolitikai mozgásterét, mennyire van kiszolgáltatva külföldi hitelezőknek, és milyen mértékben képes saját valutájában adósságot kezelni, vagy éppen ellenkezőleg, a gazdaságpolitikáját már külső érdekek diktálják. Végül a pénzügyi rendszer szuverenitását, vagyis a bankrendszer és a tőkepiacok helyzetét vizsgálja: azt értékeli, hogy mennyire van nemzeti kézben a pénzügyi szektor, mennyire önálló és hatékony a jegybank monetáris politikája, és vajon képes-e az ország fenntartható infláció- és gazdaságpolitikát folytatni anélkül, hogy külföldi tulajdonosok vagy instabilitás miatt elveszítené pénzügyi autonómiáját.

IV. ENERGIAFÜGGETLENSÉG

Az adott ország képes-e önálló, stabil és ellenálló energetikai politikát folytatni, vagy energiafüggősége révén folyamatosan veszélyeztetett és sebezhető politikai-gazdasági helyzetbe kerül?

A szuverenitásmérő e kérdéscsoport alatt az energiafüggetlenség dimenzióját vizsgálja, amely alapvetően befolyásolja egy állam politikai és gazdasági mozgásterét. Felméri

az ország képességét arra vonatkozóan, hogy saját maga biztosítani tudja-e az elektromos áram, a földgáz, valamint a kőolaj és üzemanyag-ellátást, vagy kiszolgáltatott-e külső szereplőkkel, importforrásokkal vagy akár monopolhelyzetben lévő külföldi vállalatokkal szemben. Ezek a kérdések azt vizsgálják, hogy az állam képes-e megvédeni energiaellátását a külső függőségtől és politikai nyomástól, és képes-e fenntartani energetikai szuverenitását. Rákérdez a rezsi-költségek szabályozására, és azt is vizsgálja, hogy az állam mennyire tudja befolyásolni és kontrollálni az energiaárakat, különösen lakossági szinten. Ez nem szűken az energiaellátás biztonságának kérdése, hanem hozzá szorosan kapcsolódik az állampolgárok életminősége és politikai stabilitása.

V. NEMZETI VAGYON

Az ország mennyire képes megőrizni stratégiai erőforrásai, infrastruktúrája és digitális hálózatai feletti kontrollt, ezzel is biztosítva saját gazdasági önrendelkezését és politikai függetlenségét?

A szuverenitásmérő ötödik csoportja az ország nemzeti vagyonával kapcsolatos autonómiát vizsgálja, ami lényegében meghatározza az állam hosszú távú gazdasági és politikai cselekvőképességét. A természeti erőforrások, különösen az ivóvíz, termőföldek és ásványi kincsek feletti rendelkezést vizsgálja, és azt értékeli, hogy az ország mennyiben képes önállóan kielégíteni alapvető szükségleteit, vagy állandó importfüggőség miatt gazdaságilag és politikailag sebezhető helyzetben van-e. Az ingatlanvagyon tulajdonosi szerkezetét is elemzi, vagyis azt, hogy mennyire erős az állam szerepe a közösségi vagyon kezelésében, illetve stabil és megfizethető-e a lakhatás a lakosság számára, vagy éppen ellenkezőleg, külföldi

dominancia és lakhatási válság jellemzi-e az országot. A közlekedési infrastruktúra fejlettségét és nemzeti kontrollját is felméri, azt vizsgálja, hogy az ország képes-e biztosítani a gazdasági és társadalmi mobilitáshoz szükséges közlekedési hálózatokat, vagy kiszolgáltatott a külföldi szereplőknek és infrastruktúra-hiány miatt komoly hátrányokat szenved. Végül az internetes és mobilhálózatok fejlettségét, a digitális infrastruktúra nemzeti ellenőrzését veszi górcső alá: azt elemzi, hogy képes-e az ország garantálni a korszerű telekommunikációs szolgáltatásokat, miközben megőrzi digitális önrendelkezését, vagy lemaradása és a külföldi dominancia miatt a digitális szuverenitás csorbát szenved-e.

VI. ÖNERŐ ÉS FENNTARTHATÓSÁG

Az ország hosszú távú önellátása, stabilitása, társadalmi jóléte és fenntartható fejlődése mennyiben van saját kezében, vagy mennyire kiszolgáltatott külső függőségeknek és belső hiányosságoknak?

A szuverenitásmérő hatodik csoportja arra koncentrál, hogy az ország milyen mértékben képes önállóan biztosítani a társadalom fenntarthatóságához nélkülözhetetlen alapvető szükségleteket. Felméri az élelmiszer-ellátás szuverenitását, azt, hogy az ország képes-e saját termelésből fedezni alapvető élelmiszerszükségleteit, vagy az importfüggőség miatt ki van szolgáltatva a globális piacok ingadozásának. Fontos szempont az egészségügyi ellátás és gyógyszerellátás függetlensége. Arra fókuszál, hogy az ország képes-e stabil egészségügyi szolgáltatásokat nyújtani, saját gyógyszeripart fenntartani, vagy éppen külföldi dominancia, gyógyszerimport-függőség és egészségügyi válság jellemzi-e. Elemzi az oktatási és szakképzési rendszer állapotát, különösen azt, hogy az állam

képes-e nemzetközi színvonalú, versenyképes szakembereket képezni, vagy az oktatás alulfinanszírozottsága, szakemberhiány és alacsony képzettségi szint miatt folyamatos gazdasági és társadalmi hátrányokkal küzd. Rákérdez arra is, hogy milyen súlyt kap a környezetvédelem az ország gazdasági döntéseiben: vajon a fenntarthatóság prioritás-e, illetve a gazdasági érdekek elsőbbséget élveznek-e a környezeti károk kockázatával szemben.

VII. GAZDASÁGPOLITIKA, KÜLGAZDASÁG (A JÓLÉT MEGTEREMTÉSÉHEZ SZÜKSÉGES ERŐ)

Az ország mennyiben ura saját gazdasági sorsának, képes-e önálló gazdaságpolitikai döntéseket hozni, vagy súlyosan függő helyzetben van, veszélyezteti-e ezzel hosszú távú jólétét és stabilitását?

A szuverenitásmérő kérdőív hetedik kérdéscsoportja arra fókuszál, hogy egy ország mennyire képes önállóan alakítani gazdaságpolitikáját és külgazdasági kapcsolatait, s ezáltal saját erejéből biztosítani állampolgárai jólétét. Felméri az adó- és szociálpolitika önállóságát, megvizsgálja, hogy képes-e az állam függetlenül meghatározni adórendszerét, különadókat alkalmazni, és ellenállni külső gazdasági nyomásoknak, vagy adó- és társadalompolitikája külföldi érdekek szerint alakul. Elemzi az állam piaci versenybe való beavatkozásának képességét: mennyire képes hatékonyan védeni saját piacát, stratégiai ágazatait, munkahelyeit, és mennyire áll ellen a külföldi gazdasági befolyásnak. Megkérdezi, hogy milyen mértékben képes az állam közvetlenül befolyásolni a helyi beruházásokat és a munkahelyteremtést: aktív gazdaságpolitikai intézkedésekkel irányítja-e a gazdasági növekedést, vagy külföldi tőkétől és piaci erőktől függően

elveszítette kontrollját ezen a területen. Végül a konnektivitás elvének érvényesülését is felméri, elemzi, hogy mennyire képes az ország külgazdasági kapcsolatait pragmatikusan és kiegyensúlyozottan alakítani, elkerüli-e a jelentős, egyoldalú függőségeket, vagy ellenkezőleg, külgazdasági kapcsolataiban dominánsan nagyhatalmi erőközpontok érdekei szerint működik, elveszíti-e gazdasági és diplomáciai autonómiáját.

VIII. TÁRSADALOM, KULTÚRA, IDENTITÁS (A SZUVERENITÁS ÉRZELMI ALAPJAI)

Az ország rendelkezik-e azokkal az alapvető érzelmi, társadalmi és kulturális feltételekkel, amelyek elengedhetetlenek politikai önállóságának hosszú távú fenntartásához?

A szuverenitásmérő nyolcadik csoportja azt vizsgálja, hogy az ország társadalma és kultúrája milyen érzelmi alapokat nyújt a politikai függetlenség és a nemzeti önrendelkezés megőrzéséhez. Elemzi, hogy mennyire képes az ország demográfiai értelemben fennmaradni, figyelembe véve a népesség növekedését vagy fogyását, a családpolitika hatékonyságát, valamint a migráció és előregedés hatásait. Arra is figyel, hogy mennyire erős az ország kulturális és nyelvi szuverenitása, mennyire képes megőrizni és védeni saját nyelvét, hagyományait és kulturális identitását a globalizáció erősödő nyomásaival szemben. A nemzeti identitás állapotát is vizsgálja, azt értékeli, hogy a társadalom rendelkezik-e egységes, erős nemzeti öntudattal, vagy inkább szétesett, identitásában bizonytalan, esetleg erősen multikulturális jellegű. Az ország lakosságának fizikai és mentális egészségét is felméri, mivel egy egészséges, erős társadalom képezi a stabil politikai és gazdasági működés alapját, míg egy rossz egészségi állapotú, mentálisan instabil társadalom gyengíti a nemzeti szuverenitást.

IX. KULTURÁLIS REZILIENCIA

Hogyan képes az állam megőrizni politikai, kulturális és információs önállóságát a globális soft power és informális hatalmi tényezők növekvő nyomásával szemben?

A 21. század szuverenitása már nem pusztán Rousseau, Hobbes vagy Bodin klasszikus államelméleteiben értelmezhető, hanem alapvetően új dimenziókat kapott. A modern szuverenitás arról szól, hogy egy állam miként képes megőrizni politikai és kulturális önrendelkezését az olyan, hagyományosan nem állami szereplők térnyerése ellen, mint a globális technológiai vállalatok, külföldről finanszírozott civil szervezetek (NGO-k), valamint külföldi érdekeket képviselő médiavállalatok. A digitális térben domináló technológiai óriások olyan információs és kommunikációs infrastruktúrát irányítanak, amelyen keresztül alapvetően képesek alakítani a politikai narratívát, választások eredményét, és kulturális szokásokat. Az állam szuverenitását az dönti el, képes-e ezen vállalatokat nemzeti érdekei szolgálatába állítani, vagy legalábbis érdemben korlátozni a befolyásukat. A külföldről finanszírozott NGO-k térnyerése is új válaszokat kíván. Ezek a szervezetek gyakran politikai és kulturális változásokat céloznak meg, akár nyíltan, akár közvetve, ezáltal képesek aláásni az állami önrendelkezést, különösen, ha fennáll a gyanú, hogy működésük külföldi hatalmak geopolitikai érdekeit képviseli. Az állam szuverenitásának kulcsa, hogy mennyire hatékonyan tud fellépni az adott ország ezen NGO-k politikai tevékenysége ellen, illetve mennyiben kénytelen kompromisszumokat kötni velük. A média szerepe a soft power és kulturális sérülékenység összefüggésében is kulcsfontosságú. Az a tény, hogy egy ország médiapiaca milyen arányban van külföldi kézben, vagy mennyire áll külföldi

befolyás alatt, alapvetően meghatározza, hogy az adott ország képes-e függetlenül alakítani a saját politikai narratíváját, közvéleményét, vagy esetleg állandó nyomás alatt áll a külső erőktől.

A PONTOZÁS ÉS RANGSOR

A szuverenitásindex kérdőív alapján egy ország által megszerezhető maximális pontszám 200. Az összpontszámhoz 14 súlyozott kérdés (112 pont) és 22 nem súlyozott kérdés (88 pont) eredményét kell figyelembe venni.

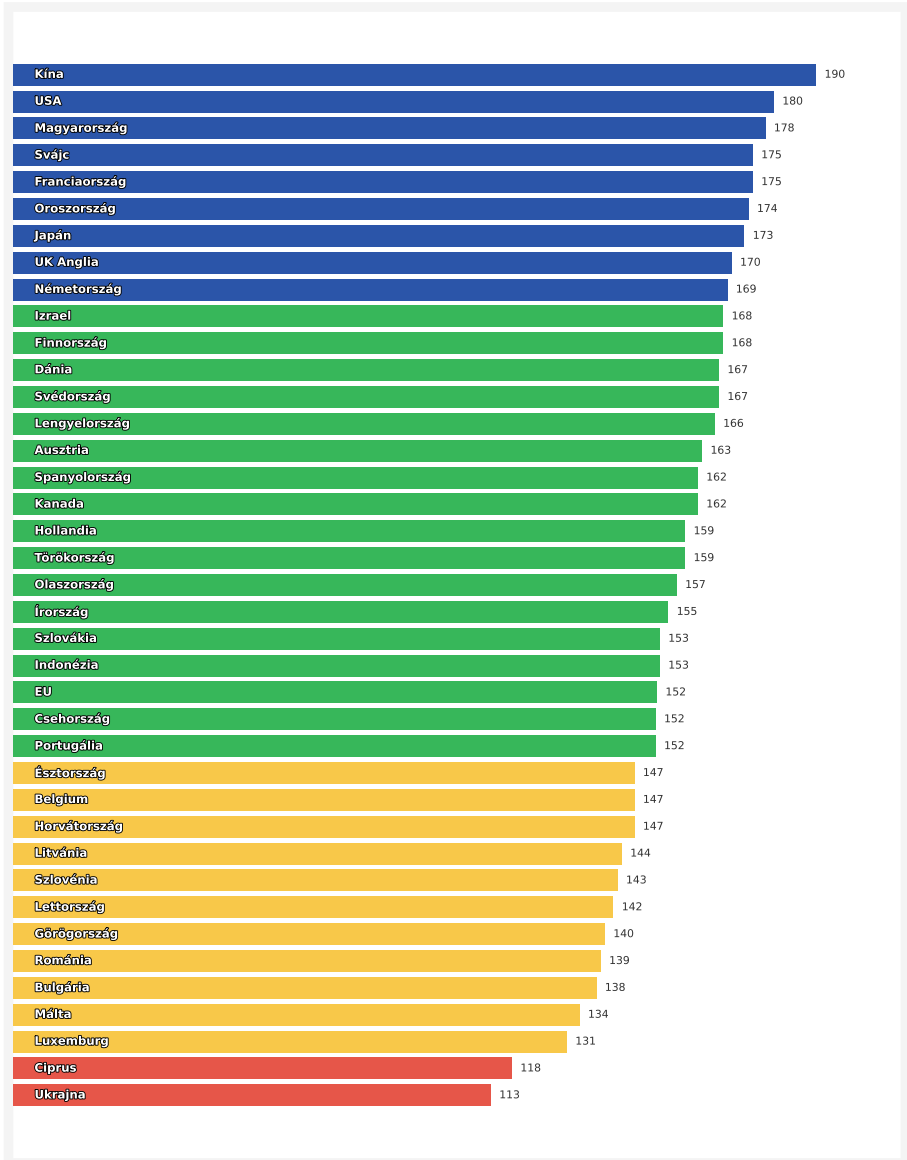
A pontozás objektív, standardizált kritériumok alapján történt: minden kérdésnél az adott országot A, B, C vagy D kategóriába sorolta, amely a súlyozott kérdések esetében 8-6-4-2 pontot, a nem súlyozott kérdések esetében 4-3-2-1 pontot ért. Az egyes kategóriák leírása világosan elhatárolható kritériumokat határoz meg, amely biztosítja az index átláthatóságát és konzisztenciáját. Az egyes kérdéseken belül a kategóriák közti elhatárolás alapja mindig a mozgástér mértékét, illetve annak korlátozását veszi alapul.

- **A: kiváló** — Teljes szuverenitás, az adott kérdésben maximális mozgástér.
- **B: átlag feletti** — Jelentős önállóság, de külső hatások jelenléte. Mérsékelt szuverén.
- **C: átlag alatti** — Részleges önállóság vagy bizonytalan mozgástér. Korlátozott szuverenitás.
- **D: nem szuverén** — Nagyon korlátozott szuverenitás vagy külső kontroll alatt áll.

Az egyes kérdésekre adott pontszámokat összeadva kapjuk meg az ország index értékét, amely a **maximálisan elérhető**

200 ponthoz viszonyítható százalékos arányban.

- Teljesen szuverén: 85% felett (170-200 pont)
- Átlag feletti: 75-84% (150-169 pont)
- Átlag alatti: 61-74% (121-149 pont)
- Nem szuverén: 60% alatt (legalább 120 pont)

A NEMZETI SZUVERENITÁS A 21. SZÁZAD ELEJÉN NEM A MÚLT, HANEM A JÖVŐ

A szuverenitásindex eredményeire érdemes úgy tekinteni, mint amikor az ember ránéz egy térképre. Az országok pontszámait tendenciaszerűen, nem hajszálpontos objektív és mechanikus mutatónak kell értékelni, azok tartalmazhatnak esetlegességeket — és bár ezt gondosan kerülni igyekeztünk — néhol szubjektívebb ítéleteket, burkolt elfogultságot is. Hasznosabb csoportokban gondolkodni, a trendeket figyelni, és a politikai gravitációt nézni. A szuverenitás többdimenziós, amelyet az állami önrendelkezés, intézményi rugalmasság, gazdasági önállóság és kulturális ellenállóképesség együttesen határoznak meg.

Amért értékek alapján az Unióban három ország emelkedik ki a mezőnyből: Magyarország, Franciaország és Németország, mindhárman 85 százalékos feletti eredménnyel. Ezek az országok eltérő történelmi utakat jártak be, de közös bennük, hogy képesek politikai döntéshozatalukat autonóm keretek között tartani - eközben tudnak súlyt képviselni. Szoros profillal sorolható melléjük az Unión kívüli Svájc, Oroszország, Japán és az Egyesült Királyság, amelyek — bár eltérő rendszereket működtetnek — szuverenitásukat sikerrel őrzik különböző külső nyomásokkal szemben.

Ha az Európai Uniót egységes országgént kezelnénk, szuverenitása a német értékkel volna egyenértékű. Ez önmagában is beszédes: a legtöbb tagállam nem múlja felül a közösség egészét. Ha az Unió átlagát vesszük alapul, az átlagon felüli szuverenitást mutat a már említett Franciaország és hazánk mellett Finnország, Dánia, Svédország, Lengyelország,

Ausztria, Spanyolország, Hollandia és az éppen ott egyensúlyozó Olaszország. Hasonló szintet ér el a vizsgált nem EU-tagok közül Izrael, Kanada és Törökország is. Ezek az országok működésük során képesek voltak olyan politikai és intézményi struktúrákat kiépíteni, amelyek lehetővé teszik az önálló nemzeti mozgásteret.

Írország, Szlovákia, Portugália, Csehország, Észtország, Horvátország, Belgium, Litvánia, Szlovénia, Lettország, Görögország és Románia uniós átlag alatt teljesítenek. A „kompromisszumos” csoport tagjaira inkább jellemző a stratégiai függőség, a gazdasági nyitottságra épülő sérülékenység, és az intézményi kiszolgáltatottság. Hasonló profilú nem uniós tagország Indonézia, amely bár méretében és népességében impozáns, szuverenitásának belső súlypontja gyengébb.

A lista végén találjuk a leginkább sebezhető országokat: Bulgária, Málta, Luxemburg és Ciprus. Ezek az államok méretük, gazdasági nyitottságuk vagy geopolitikai helyzetük miatt kevés mozgástérrel rendelkeznek, és kevésbé képesek saját sorsuk alakítására, mint a náluk törekvőbb szereplők. Az Unión kívüli országok közül Ukrajna zárja a sort, ami aligha meglepő. A háború okozta szuverenitásvesztés mellett fontos látni, hogy már a konfliktus előtt is súlyos strukturális hiányosságok jellemezték: az állami önrendelkezés gyenge intézményi háttérrel és jelentős külső függésekkel társult. A háború ezeket a problémákat nem létrehozta, inkább felnagyította.

A globális rangsor tetején két ország áll 90 százalék fölötti értékkel: az Egyesült Államok és Kína. Kettejük közül Kína az index mércéje szerint legszuverénebb ország, ami nem elsősorban katonai vagy gazdasági fölényéből fakad, hanem abból a képességéből, hogy minimálisra redukálja a külső hatásokkal szembeni sérülékenységet. Ebben az

összefüggésben az amerikai aggodalom Kína felemelkedésével kapcsolatban nem geopolitikai paranoia, hanem stratégiai éberség.

A szuverenitásindex fontos innovációja, hogy érzékeny a soft power eszközeire és az azokkal szembeni ellenállóképességre. Ennek az összetevőnek a hangsúlyos megjelenítése részben magyarázza, hogy több nyugati nagyhatalom miért mutat süllyedő tendenciát. A globális techcégekkel való szoros összefonódás, az NGO-hálózatok által erőltetett agendák, valamint a médián keresztül felerősített belső politikai megosztottság mind hozzájárulnak ahhoz, hogy az államok mozgástere látványosan beszűküljön. Az önrendelkezés itt már nem annyira alkotmányos alapelv, mint inkább az önazonosságért folytatott, befolyásoló küzdelem.

Fontos tanulság, hogy ez a szuverenitási mutató önmagában nem kíván morális ítéletet alkotni, az a működést leíró jellemző. Az állam attól szuverén, hogy képes-e a saját nevében cselekedni. Következtetéseket, akár normatív jellegűeket azonban le lehet vonni a számokból. Különösen figyelemre méltó, hogy a brüsszeli nagykoalíciót a francia-német tandem vezeti, míg az ellenzékének legerősebb hangja Orbán Viktor. Mindhárom vezető olyan ország, amely a szuverenitás-mérce szerint az élmezőnybe tartozik. Ez nem véletlen, hanem az önrendelkezés geopolitikai logikájának megnyilvánulása. Számunkra a szuverenitás nem elméleti konstrukció, hanem a mindennapi önrendelkezés alapja. Ha nem bírunk vele, akkor mások döntenek helyettünk, hogy mit mondhatunk, mit gondolhatunk, és mikor kell hallgatnunk.

4

ESETTANULMÁNYOK

Nem vállalkozunk valamennyi indexált ország szöveges elemzésére, de néhány tanulságos tendenciát, adatot ennek keretében is összegezni kívánunk.

A SZUVERENITÁS NEM MÉRTÉKEGYSÉG, HANEM MÉRCE

Aszuverenitás politikai érték és stratégiai kockázat is egyszerre. Nemcsak arról van szó, hogy egy állam mit ír az alkotmányába, hanem arról is, hogy mennyit tart meg belőle a hétköznapi életben. A jelen szuverenitásindex nem deklarációkat mér, hanem működést vizsgál: azt, hogy hol dőlnek el a döntések, ki mondja ki az utolsó szót, és ki viseli a következmények felelősségét.

A szuverenitási rangsor a szuverenitásmérő kérdőív kiértékelésének eredménye, amelyben országonként vizsgáljuk az állami önrendelkezés intézményi és gyakorlati aspektusait. A kérdések nemcsak jogi kereteket érintenek, hanem a politikai akarat mozgásterét is meghatározzák: A rangsort kialakító kérdések nem csupán az alkotmányos kereteket és jogszabályokat veszik figyelembe, hanem

olyan rendszerszintű jellemzőket is, mint a jogalkotók és kormányzati vezetők autonómiája, az igazságszolgáltatás függetlensége, a gazdasági önrendelkezés (különösen a monetáris politika, az adórendszer szuverenitása vagy a konnektivitás), a külpolitikai és katonai függetlenség, valamint a technológiai és médiafüggetlenség.

A lista élén szereplő államok — 85% felett teljesítő országok — közös jellemzője, hogy szinte minden kategóriában magas pontszámot értek el a belső döntéshozatal önállóságára vonatkozó kérdésekben. Az index élén azok az államok állnak, amelyek nem félnek saját útjukat járni. Ezek az országok nem zárkóznak el a konfliktus elől, miközben az a céljuk, hogy a kapcsolataikat a konnektivitás elve mentén szervezzék. Szabályaikat saját érdekeik mentén alkotják, technológiai és pénzügyi infrastruktúrájukat képesek fenntartani, és nem mások véleményéhez igazítják a külpolitikájukat. Vagyis a szuverén országok relatíve kevés külső függőséggel rendelkeznek, vagy aktivitásukkal képesek befolyásolni azt, legyen szó nemzetközi szervezetekről, szövetségi kötöttségekről vagy globális techplatformok dominanciájáról is.

A globális hatalmak, mint Kína és az Egyesült Államok, kiemelkedő szuverenitása nemcsak belső jogi rendjükből fakad, hanem abból a képességből, hogy saját technológiai, katonai és pénzügyi infrastruktúrájukat uralják, és ezáltal más államok mozgásterét is képesek befolyásolni. Az index eredményei azonban azt is bizonyítják, hogy nem szükséges világhatalomnak lenni ahhoz, hogy egy ország képes legyen mozgásteret védeni és tágítani. Vagyis, az index ugyan elismeri, hogy figyelembe veszi a méretből, gazdaság fejlettségéből és volumenéből származó erőt, mint a szuverenitás fontos összetevőjét, azonban önmagában azt nem tekinti annak legfontosabbikának. A nemzeti érdeket következetesen

érvényesítő kormányzat, a stratégiai önállóságot előnyben részesítő intézményrendszer, és a saját kultúrájához ragaszkodó társadalom még a sűrű geopolitikai térben, nagy és erős országokkal versengve is képes a mezőny élvonalába kerülni. Ezzel szemben az alacsonyabb pontszámú országok — különösen az Európai Unió egyes tagállamai — esetében a formai függetlenség gyakran kompromisszumok hálójában mozog. A közös döntéshozatal, az integrált gazdaságpolitika, a harmonizált szabályrendszer nem megszünteti, de relativizálja a nemzeti mozgásteret.

Az index azt is illusztrálni kívánja, hogy a szuverenitás nem kizárólag az államhatárok és az alkotmányok világában értelmezendő, hanem a globális technológiai, gazdasági és geopolitikai viszonyok kontextusában nyeri el valódi jelentőségét. És éppen ez adja a mérés tétjét: a szuverenitás ma nem pozíció, hanem képesség, és küszködés érte. De aki tudja, hogy miért akar szuverén lenni, az előbb-utóbb azzá is válik.

SVÁJC: A SZUVERENITÁS MINT ÉLETFORMA

Svájc neve összeforrt a semlegességgel. Szuverenitási profilja kiegyensúlyozott képet mutat egy olyan államról, amely történelmileg és intézményesen is a politikai önrendelkezés egyik legismertebb példája. A világ sodrásában, ahol egyre több állam készségesen mond le saját döntési jogáról nemzetközi „közös akaratra” hivatkozva, Svájc sziklára épült erődként védi szuverenitását. Sőt, a jogát, hogy független maradjon, elismerteti a világgal: ez az ország nem kíván birodalom lenni, de nem is engedi, hogy fölötte más uralkodjék.

A Swiss-made szuverenitás nem tolaakodó, inkább olyan, mint egy svájci mechanikus karóra: visszafogott, tartós és

hibátlanul működik. Az egyik leghíresebb óramárka szlogenje a svájci politikai kultúra mélyrétegeit fejezi ki. „*You never own a Patek Philippe. You merely look after it for the next generation.*” A mai döntések felelőssége nem saját hatalomgyakorlásból, hanem az utódok iránti kötelességből fakad.

A szuverenitásindexen elért magas pontszám Svájc esetében megragadható erősségeket tükröz, különösen a jogalkotás önállóságában, katonai függetlenségben, a helyi önkormányzatok autonómiájában és a gazdasági szabályozásban. De a svájci szuverenitás több mint intézményes gyakorlat: gerincét nem csupán az állami struktúrák, hanem a polgárok belső tartása adja.

A legmarkánsabb erősségek közé tartozik a jogalkotási és alkotmányos szuverenitás. Svájc széles autonómiát élvez a politikai döntéshozatalban, az igazságszolgáltatás függetlenségében és a nemzetközi szerződések feletti kontroll gyakorlásában. Ezek az értékek nem elméleti, jogi keretként, hanem inkább napi gyakorlatként jelennek meg, különösen a kantonális rendszer decentralizált döntéshozatala révén. Svájcban sosem kérdés, hogy ki dönt az ország dolgairól, mert a válasz mindig az: a svájciak maguk. Svájc lényegében egy populista demokrácia. Mégsem meri senki emiatt kétségbe vonni a jogállamiságát!

Az ország csak olyan nemzetközi szerződésekhez csatlakozik, amely saját jószántásával egyezik. Külső nyomásra nem. Minden megállapodás, minden multilaterális konstrukció csak addig marad érvényben, amíg nem ássa alá az ország szuverenitását. A döntés joga — bármilyen kötelezettségvállalásról legyen szó — nem Brüsszelé, nem Washingtoné, nem Pekingé, hanem Berné. És ha dönteni kell, Svájc — történelmileg és jelenleg is — a saját polgárai kezébe adja a jogot. Ez a direkt demokrácia nem politikai trükk, hanem

a szuverenitás legőszintébb formája: az emberek közvetlenül döntenek saját sorsukról.

Bár Svájc semleges országgént nem tagja semmilyen katonai szövetségnek, saját hadereje autonóm védelmi képességgel bír: a haderő nem támadó, szilárd védelmi logikát követ. Nem tartozik senki katonai táborába, nem irányítja idegen parancsnokság, de ha kell, megvédi magát. A svájci honvédelmi gondolkodás középpontjában a saját terület, a saját rend, a saját társadalom védelme áll.

A határvédelem és a katonai készenlét nemcsak elvi szinten, hanem logisztikailag és intézményesen is biztosított. Ez történelmi sajátosság, amely a második világháború óta a nemzeti identitás részévé vált, és a szuverenitás egyik alappillére képezi. Hasonlóan figyelemre méltó Svájc gazdaságpolitikai és külkereskedelmi függetlensége. A saját valuta (svájci frank), a nemzeti jegybank aktív szerepe, valamint a fiskális és monetáris szabályozás önállósága a pénzügyi szuverenitás szilárd alapjait jelentik. A külföldi befektetések magas aránya mellett is megmaradt a nemzeti szabályozás elsődlegessége, amely a kérdőív logikája szerint szuverenitásnövelő tényező.

Mindazonáltal Svájc nem minden dimenzióban kiemelkedően szuverén. Átlagon aluli teljesítményt nyújt az energiafüggetlenség és a nemzeti vagyon feletti ellenőrzés területén. Mivel az ország nem rendelkezik jelentős kőolaj- vagy földgázkészletekkel, energiaellátása döntően importfüggő, ami a nemzetközi energiaszektorban zajló változások iránti kiszolgáltatottságot jelent. Ez strukturális sebezhetőséget idéz elő, amely csökkenti a gyakorlati szuverenitás érvényesítésének lehetőségét. Ami a nemzeti vagyont illeti, az állami és önkormányzati tulajdon aránya mérsékeltebb, a stratégiai ágazatokban — például közművek, ingatlanpiac, kommunikáció —

jelentős a külföldi tőke jelenléte. Ez nem feltétlenül csökkenti az állam szabályozói kapacitását, de korlátozza a tulajdonosi kontrollt, amely a szuverenitásindex értelmezési keretében szuverenitáscsökkentő tényezőként jelenik meg.

A társadalmi stabilitás, a politikai kultúra és a lakosság egészségi állapotából adódó nyugalom óriási érték. Így a 21. századi Svájc továbbra is az egyik legerősebb szuverén állam, ha a politikai, jogi és gazdasági függetlenség dimenzióiban vizsgáljuk. Azonban világos, hogy a modern világban még a legszuverénebb országok sem tudják teljes mértékben kizárni a külső függőségeket; legyen szó energiáról, gazdasági globalizációról vagy biztonságpolitikai kihívásokról. Svájc példája jól illusztrálja, hogy a szuverenitás nem az elszigetelődés szinonimája. Mint egy örökségként ránk hagyott mechanikus óra, amire vigyázni kell, karbantartani, és továbbadni, úgy, hogy közben nem rontunk el semmit abból, amit elődeink kézzel, türelemmel és pontossággal összeraktak.

UKRAJNA: A SZUVERENITÁS FORMAI JELENLÉTE ÉS GYAKORLATI HIÁNYA

Kevés ország van ma a világon, amely ennyire korlátozottan tud élni saját szuverenitásával, mint Ukrajna. A nemzeti önrendelkezés szándéka nem kérdőjelezhető meg, ugyanakkor azok az alapfeltételek, amelyek a szuverenitás tényleges érvényesítéséhez kellenek – intézmények, anyagi mozgástér, területi kontroll, katonai függetlenség – vagy meggyengültek, vagy már eleve nem álltak szilárd lábakon. A szuverenitásindex nem politikai véleményt tükröz, hanem pusztán azt mutatja meg, mennyire képes egy ország önállóan dönteni és cselekedni. Ukrajna ebben a tekintetben jelenleg a lista végén áll, ami nem akaratból, hanem a lehetőségek hiányából fakad.

Álláspontunk szerint nem csak a háború hozta létre ezt az állapotot, ez inkább láthatóvá tette és felerősítette azokat a gyenge pontokat, amelyek már korábban is léteztek.

A szuverenitás egyik legegyszerűbb értelmezése a területi védelem képessége. Ukrajna ebben a tekintetben defenzívában van. Az ország jelentős része megszállt vagy hadműveleti zónába esik, és bár a térképen még egységes államként látszik, a gyakorlatban sok területen nem működik a közigazgatás, a jogrend, vagy éppen az igazságszolgáltatás. A katonai háttér – a fegyvergyártás, hírszerzés – nagyban külső szereplők támogatásán alapul, anélkül az ukrán honvédelem nem fenntartható.

A gazdaság még inkább külső forrásokra támaszkodik. Az IMF, a Világbank, valamint az EU és az Egyesült Államok támogatásai nélkül a költségvetés is működésképtelen volna. Ezek a pénzügyi mentőövek azonban nem jönnek ingyen: együtt járnak különböző politikai feltételekkel is, amelyek hosszabb távon korlátozzák az önálló döntéshozatal mozgásterét.

A nemzeti vagyon összképe sem ad okot optimizmusra. A háborús károk egy része helyrehozhatatlan; kikötők, erőművek, gyárak kerültek részben vagy egészben külső kontroll alá. Ráadásul a háborút megelőzően is jellemző volt az oligarchák által dominált gazdasági szerkezet, az állami vagyon átláthatatlan privatizációja. Paradox módon az energiafüggetlenség terén Ukrajna nem áll rosszul, részben önellátó, viszont a háború miatt az infrastruktúra jelentős mértékben sérült, és a helyreállítás költségeit külső szereplőknek kell finanszírozni.

A kulturális szuverenitás, a soft power terén is ellentmondásos a kép. A háború természetesen megerősítette a nemzeti identitást, de ez sokszor inkább a túlélés eszköze, mintsem a

szabad nyelvi és történeti öntudat megerősödése, a nyugati elvárásokról és az orosz fenyegetés közötti lavírozásról nem is beszélve. Röviden, a média, a civil szféra vagy a digitális tér sem tekinthető külső befolyástól függetlennek.

Talán túlzás lenne azt állítani, hogy Ukrajna végérvényesen elvesztette a szuverenitását, inkább úgy fogalmazhatunk, hogy annak jelentős része jelenleg idegen országok jó- vagy rosszindulatán múlik. Az ukrán állam ma nem rendelkezik teljes körűen sem a gazdasága, sem a területei, sem az erőforrásai felett, és döntéseiben is erősen külső tényezők határozzák meg a mozgásterét. Ez a geopolitikai helyzet kényszere szülte állapot a szuverenitásiindex szempontrendszere szerint — amely nem a szándékot, hanem a tényleges működőképességet méri — Ukrajnát jelenleg a világ legkevésbé szuverén országai közé sorolja be.

SKANDINÁVIA: A SZUVERENITÁS DESIGNJA

A szuverenitás — ha komolyan vesszük — nem csupán döntési jogosultság, hanem önkifejezés, forma és funkció egysége. Éppúgy, ahogy a jó design sem csak esztétika, hanem életminőség és filozófia, úgy a szuverenitás sem csupán a hatalmi tér birtoklása, hanem annak belakása — tudatosan, ízléssel, saját értékrend szerint.

Skandinávia ebben a maga útját járja. Ott a szuverenitás jelen van minden tárgyban, minden döntésben, minden anyagválasztásban. A politikai struktúra nem harsány, de nem is véletlenszerű, olyan, mint egy jól megtervezett tárgy: egyszerű, de időtálló.

Egy Bang & Olufsen zárt rendszerű hangszórója és zenelejátszója a skandináv szuverenitás analógiája: nem

mindenhez akar csatlakozni, hanem teljes akar lenni önmagában.

A finn kések, a Fiskars ollók nem változnak a divat szerint. Nem kell őket évente újratervezni. Nem azért léteznek, hogy mások elismerjék őket, hanem mert működnek, megbízhatóak, és mögöttük ott van a készítő becsülete. Az erre hajazó állami működés nem mindig látványos, de nem is esik szét, amikor nyomás nehezedik rá. A politikai intézmények szilárdsága nem elmélet, hanem mindennapi tapasztalat. És ott van a svéd IKEA, a szuverenitás populáris oldala. Emberközeli, megfizethető, önmagát összeszerelő közösségi élmény. Nem monumentális, de saját saját szabályrendszere van. Egyéni, mégis globálisan működőképes. Ilyen a skandináv politika is: a közös jóléti logika mentén szervezi az életet a „rakjuk össze magunkat” képzeletbeli mottója mentén.

A skandináv országok — Dánia, Svédország és Finnország — szuverenitási profilja alapján világosan kirajzolódik egy kiegyensúlyozott, magas fejlettségű szuverenitási modell. Bár pontszámaik nem extrémén magasak, mindhárom ország azonos nagyságrendben teljesít, ami azt mutatja, hogy a skandináv modell szuverenitásfelfogása nem a maximalista, hanem az együttműködésen alapuló nemzeti önrendelkezésre épít.

A skandináv államok — Dánia, Svédország és Finnország — nem hirdetik harsányan önállóságukat, mégis nehéz lenne őket alárendeltként emlegetni. A szuverenitás náluk nem erődemonstráció, hanem a jó kormányzásból fakadó belső tekintély. Nem akarják megmondani a világnak, hogyan kell élni, azt viszont pontosan tudják, ők hogyan akarnak. A skandináv szuverenitás nem törekszik minden dimenzióban teljes önállóságra, de ott, ahol épít, maradandót hoz létre.

Erősségeik az állam stabil működéséből, a demokratikus

intézmények szilárdságából és a gazdasági önállóság stratégiai elemeinek meglétéből fakadnak. Minden skandináv ország kiváló értékelést kapott a gazdaságpolitika területén: az adórendszer önállósága, a GDP-arányos függetlenség, a nemzeti cégek védelme, valamint a szociálpolitikai autonómia a nemzeti gazdaságpolitikai szuverenitás stabil bástyáit képezik. Ehhez társul a kivételes szintű fenntarthatóság: az élelmiszer-, gyógyszer- és tudásalapú önrendelkezés, valamint a környezetvédelem egységesen maximális pontos, ami egyértelmű jele annak, hogy a társadalmi jólét és ökológiai fenntarthatóság nem kerül szembe a szuverenitással, hanem annak szerves része.

Az alkotmányos szuverenitás terén azonban már árnyaltabb a kép. Az alkotmányos struktúrák ugyan jól működnek, de a nemzeti döntéshozatal jelentős részben európai, illetve nemzetközi normákhoz igazodik, amit a nemzetközi szerződésekből eredő kötelezettségek értékelése is megerősít, bár ők ezt nem veszteségnek tekintik, hanem tudatos választásnak. A skandináv felfogást úgy lehetne értelmezni, hogy a szuverenitás nem az, hogy minden döntést egyedül hozunk, inkább olyasmi, hogy a közös döntésekben is meglátjuk, megvédjük, belevisszük a saját arcvonásainkat.

A biztonsági és védelmi szuverenitás klasszikus dimenzióiban a skandináv országok határozottan gyengébbek. A titkosszolgálatok, kiberbiztonság és terrorelhárítás terén az állami erő monopóliuma ezekben az országokban nem az elrettentésre és aktív védelemre, hanem a jogállami szűrőekkel ellátott, minimalista működésre épül. A nemzeti hadseregek ereje bár fejlett, mégis jól tükrözi a skandináv álláspontot: a katonai erőt nem öncélnak tekintik, hanem kizárólag kollektív védelmi rendszerek (pl. NATO) keretében alkalmazzák. Vagyis a skandináv biztonságpolitika nem kizárja a nemzeti önvédelmet, kollektívában keresi a béke zálogát.

Pénzügyi szuverenitásuk szintén kiemelkedő. A fiskális mutatók, különösen az államadósság és a pénzügyi stabilitás terén erősek, viszont az a döntés, hogy nemzeti valutát használnak — Svédországban és Dániában — növeli a két ország sérülékenységet.

Skandinávia nemcsak beszél a környezetvédelemről — meg is valósítja. A gyógyszeripar, az élelmiszertermelés, az oktatási rendszer mind olyan szuverén struktúrák, amelyek nem csak túlélésre, hanem hosszú távú fennmaradásra épülnek. Ez a típusú szuverenitás a hétköznapiakban bizonyít. Viszont nem elég, ha valami működik, etikusnak is kell lennie.

A közlekedési és digitális infrastruktúra kiemelkedő, de az állami tulajdon aránya alacsony, és a természeti erőforrások feletti közvetlen kontroll csak részleges. Ezekben az országokban az állam inkább moderátor, mint birtokos. A piac nem ellenség, de nem is mindenható. Ez arra utal, hogy ezekben az országokban a közszféra nem törekszik a stratégiai erőforrások feletti közvetlen kontrollra, hanem inkább szabályozói szerepet tölt be.

A multikulturalizmus és a jóléti állam találkozása nem problémamentes. A nemzeti minimum és a kulturális identitás megőrzése egyre nagyobb kihívást jelent. Skandinávia nyitott maradt, de maküzdzért, hogy egységes maradjon az identitása.

A skandináv társadalmak tudatosak, de nem immunisak. A szabadság értéke nem gyengült, de a védelmi mechanizmusok még nem álltak fel. Vagyis a soft power és kulturális sérülékenység dimenziójában is sajátos kettősséget figyelhetünk meg: a nyitottság erény, de a sérülékenység veszélyével is jár. Miközben erős demokratikus és jogállami hagyományokkal bírnak, és nagy a média szabadsága, mindhárom ország csak korlátozottan képes ellensúlyozni a globális techcégek, NGO-k és külföldi áramlatok befolyását.

Elmondható, hogy a skandináv szuverenitásmodell nem a katonai vagy monetáris függetlenségre, hanem a jóléti állam, a fenntarthatóság és a demokratikus intézmények megerősítésére épül. Ez a konszenzuális autonómia nem minden téren helyezi a középpontba a szuverenitást, de mégis stabil, ellenálló és hosszú távon életképes modellt vázol fel. A szuverenitás Skandináviában ugyanúgy az életstílus része, mint a design. Ahogy a tárgyak formanyelve illeszkedik a nemzetközi trendekhez, miközben megőrzi önazonosságát, úgy az állam sem kiemelkedni akar, hanem egy globalizált világgal együttműködni, igaz, néha ezt túlzásba viszi.

OROSZORSZÁG: SZUVERENITÁS A BIRODALOM UTÁN

Kevés ország van, amelynek neve önmagában elegendő ahhoz, hogy a szuverenitásról beszéljünk. Oroszország ilyen. Nem azért, mert ne lenne súlyos problémákkal terhes, vagy mert szabad lenne a nyugati értelemben. Az orosz állam működésének logikája nem illeszkedik a nyugati modellbe, de épp ez benne a lényeg: már nem is akar beilleszkedni. Oroszország nem azért szuverén, mert mások elismerik, hanem mert saját magát tekinti annak, és meg is tesz mindent, hogy ezt a képet intézményesítse.

Oroszország szuverenitási profilja nagyhatalmi státuszhoz illő képet mutat: az elért pontszám a legmagasabbak között szerepel, amely formális jogi és katonai függetlenségre, valamint markáns nemzeti döntéshozatali autonómiára utal. A világpolitikában Oroszország rendre önálló geopolitikai pólushoz is megjelenik, többnyire szembe helyezkedik a nyugati világrenddel, és következetesen elutasítja a külső befolyást nemzeti érdekeinek vélt vagy valós sérelmei esetén.

A szuverenitásiindex szerint az ország számos dimenzióban teljes autonómiával működik — különösen a külpolitika, energiapolitika, katonai önrendelkezés és jogalkotási függetlenség terén.

Az egyik legszembetűnőbb kiemelkedő eredmény az energia-szuverenitás, különösen a földgáz és kőolaj szektoraiban. A kőolaj és a földgáz nem csak nemzeti vagyon, hanem geopolitikai eszköz, fegyver, taktika, amelynek nemcsak birtoklása, hanem irányítása is végső soron állami, elnöki kézben van. Az ország nemcsak kitermeli és feldolgozza energiahordozóit, hanem stratégiai exportőri szerepet is betölt. A háborús környezet és a szankciók ellenére Oroszország átalakította exportút vonalait, új piacokat szerzett, és képes volt megőrizni az energiaellátás feletti ellenőrzést; ez a képesség a modern szuverenitás egyik alappilléreinek számít.

Oroszország a titkosszolgálatok és a terrorelhárítás területén az egyik leginkább önállóan működő államnak számít. A belbiztonsági szervek az állam közvetlen ellenőrzése alatt, saját logikájuk mentén dolgoznak. Ez a fokú belső kontroll önmagában is szuverenitási többletet jelent. A digitális világban is látványos Oroszország törekvése a technológiai önállóságra. Bár az országot részben kiszorították a nyugati technológiai ökoszisztémából, ez nem bénította meg, sőt: alternatív rendszerek kiépítésébe kezdett. Létrehozta saját keresőmotorját, közösségi platformját és internetes infrastruktúráját. Ezek a fejlesztések elsődleges védelmi eszközök, hiszen a digitális szuverenitás Oroszországban nem opció.

A pénzügyi függetlenség terén Oroszország sajátos modellt követ. Sokan zárt, kiszámíthatatlan és autokratikus gazdasági rendszerként írják le, de ha a szuverenitás szempontjából vizsgáljuk, más kép rajzolódik ki. Az ország jelentős devizatartalékokkal és aranyfedezettel rendelkezik,

államadóssága viszonylag alacsony, és a külföldi hitelezőktől való függése is csekély. A nyugati szankciók kizárták Oroszországot olyan globális pénzügyi rendszerekből, mint a SWIFT, de ez nem feltétlenül a gyengülés jele. Lehet úgy is tekinteni rá, mint egy kényszerű függetlenedési folyamatra. Ha az ország képes lesz hosszú távon fenntartani önálló pénzügyi irányítást, és működőképes alternatív struktúrákat hoz létre — ilyen például a MIR elszámolási rendszer, a digitális rubel vagy a kínai jüan alapú kereskedelem —, akkor a pénzügyi elszigetelődés inkább átrendeződést jelent, nem pedig szuverenitásvesztést.

A beruházások és munkahelyteremtés területén elért kedvező eredmények arra utalnak, hogy Oroszországban továbbra is jelentős állami mozgástér áll rendelkezésre a gazdasági folyamatok befolyásolására. Bár a szankciók következtében a nyugati tőke részben visszavonult, az állam nem veszítette el a kezdeményezőképességét. Képes önálló beruházásokat elindítani, munkahelyeket teremteni, és kulcsszereplő maradt a stratégiai ágazatokban. Ha a szuverenitás kérdését nem a nemzetközi pénzügyi beágyazottság, hanem az állami kontroll szintje alapján közelítjük meg, akkor Oroszország ebben a mezőnyben kifejezetten erős pozícióval rendelkezik.

Az orosz szemlélet szerint az információ stratégiai jelentőségű erőforrás, amelyet nem „megosztani”, hanem irányítani kell. Az ország információs tere zárt, egységes és elsősorban hazai szereplők kezében összpontosul. A külföldről finanszírozott civil szervezetek befolyása minimális, a médiapiac nemzeti hatókörben van, az információs tér feletti ellenőrzés teljes. A nyugati értelmezés szerint ez a pluralizmus hiánya, de erős információs önrendelkezésként is lehet értelmezni, amely minimálisra

csökkenti a külső befolyás lehetőségét.

Oroszország nem integrálódni akar, hanem fennmaradni a saját szabályai szerint. Nem keres elfogadást, és nem akar megfelelni a nyugati elvárásoknak, nem függ tőlük. Ez a szuverenitás nem a szabadság nyugati fogalmán, hanem az önállóság keleti értelmezésén alapszik. Lehet bírálni, lehet félni tőle, de nem lehet figyelmen kívül hagyni. Mert a 21. századi világban Oroszország nemcsak államként van jelen, hanem szuverenitási alternatívaként. És ez az alternatíva nem esik egybe a demokrácia-export, az értékalapú külpolitika és az emberi jogi standardok hibás logikájával sem. Putyin Oroszországában a szuverenitás nem finomhangolt, hanem centralizált. A világ nyugati fele gyakran vakon és saját kárára félreértelmezi Oroszországot, mert az alapján ítéli meg, ő milyenné szeretné formálni, nem pedig saját logikájában.

A VISEGRÁDI EGYÜTTMŰKÖDÉS: KÖZÖS TÉR, ELTÉRŐ TARTÁS

A Visegrádi Együttműködés sorsközösség, nemcsak történelmi háttér, hanem jövőformáló politikai keret. Mégis: a szuverenitás kérdésében a négy ország négyféle választ ad ugyanarra a kihívásra. Magyarország, Lengyelország, Csehország és Szlovákia ugyanabba a történelmi övezetbe tartoznak, de nem ugyanazt a stratégiát választották a 21. századi állami önrendelkezésre. A visegrádi négyek szuverenitásindexeit összehasonlítva azt látjuk, hogy bár Csehország, Szlovákia, Lengyelország és Magyarország egy régióba tartoznak, szuverenitásuk szerkezete és mélysége jelentős eltéréseket mutat. A négy ország közül Magyarország teljesít a legjobban, amit Lengyelország követ, míg Szlovákia és Csehország uniós átlag körüli értékkel zárnak.

A négyek közül Magyarország a legerősebb pozíciót foglalja el az alkotmányos, gazdaságpolitikai és kulturális önrendelkezés következetes védelme miatt. Ez a típusú önmeghatározás mélyen alkotmányos, és rendszerszintű tartást épít. Ebben Csehország és Szlovákia nem tudta vagy nem akarta követni. Lengyelország a másik erős játékos. Katonai kapacitása, nemzetbiztonsági reflexei, tőkepiaci stabilitása mind azt mutatják: Varsó sem akar kiszolgáltatott lenni, még ha retorikája gyakran túllihegően atlantista, igazodó is. A pénzügyi intézményrendszer működik, a közösségi ellenállóképesség megvan, de a kulturális tér már nem ilyen védett, és a brüsszeli irányokkal való alkuk sem mindig a szuverenitást erősítik. A Donald Tusk vezette Lengyelország sajátos, új arányt képvisel a nyugati logika és a nemzeti szuverenitás között, az utóbbi hátrányára és ilyen értelemben távolodást fejez ki a magyar úttól.

A két kisebb visegrádi tagország szuverenitási pontszámai kiegyensúlyozottak, de nem magasak. Ez nem kudarc, hanem választott pálya. Prága és Pozsony nem az erős nemzeti irányt képviselik, hanem az integrált működés racionalitását. Szuverenitásuk inkább pragmatikus, mint karakteres. A jogalkotási autonómia, a médiatér, az NGO-k jelenléte, a globális digitális platformokhoz való viszonyokban kevésbé jelenik meg a nemzeti kontroll akarata. A szlovák és cseh döntéshozatal kerüli a szabadságharcot, ehelyett megpróbál alkalmazkodni, ami működőképes stratégia, csak nem mindig a mozgásteret növeli. Fico újbóli kormányra kerülése azonban egyértelmű - és örömdetes - elmozdulás a szuverenista alapállás felé.

Egyetlen V4-ország sem rendelkezik teljes energiafüggetlenséggel. Ez nem meglepetés, de nem is sorsszerűség. A különbséget az állam hozzáállása adja. Magyarország aktív

árpolitikai eszközökkel él, és a rezsiköltségek leszorítását nemcsak szociálpolitikai, hanem szuverenitási kérdésként kezeli. Lengyelország ebben csak részben követi, a csehek és szlovákok pedig inkább átveszik a teljesen piaci logikát, azaz az állam csak akkor avatkozik be, ha muszáj.

A nemzeti vagyon tekintetében az országok közti méretbeli különbségek adják az eltérések okát. A lengyel állami infrastruktúra és természeti készletek védettebbek, Magyarországon viszont a szabályozás és tulajdonosi szerkezet együttesen tartja mozgásban — kompenzálja — az állami szerepvállalást. Csehországban és Szlovákiában a közszféra inkább megfigyelője, mint formálója a gazdasági térnek.

A gazdaságpolitikai szuverenitásban viszont egyértelmű Magyarország előnye. Az adópolitikai szabadság, a piacvédelem és a GDP-függőség csökkentésére irányuló politika a magyar kormányzati logika következménye. Ezzel szemben Csehország és Szlovákia ebben a dimenzióban is közepes értéket mutatnak, míg Lengyelország csak részlegesen éri el a magyar szintet.

A kulturális és társadalmi szuverenitásban egyik ország sem teljesít kiemelkedően, a fő különbség, hogy Magyarország legalább állítja, hogy van ilyen dimenzió, és épít is rá. A nemzeti minimum nem retorikai eszköz, hanem kormányzati program. Lengyelország követő — a többiek csendesek. De a csend nem mindig semlegesség — néha következmény.

A soft power terepén Magyarország új utat jár: a digitális és NGO-s tér szabályozása, a médiakontroll, a nemzeti gondolat újraírása nem divat, hanem túlélési stratégia. A többiek — különösen Szlovákia és Csehország — nyitottabbak, de védtelenebbek.

Magyarország erős szuverenitási helyzetének a kulcsa az, hogy a legtöbb dimenzióban kiegyensúlyozottan,

következetesen érvényesíti nemzeti érdekeit — legyen szó alkotmányos, gazdasági vagy információs szuverenitásról. Lengyelország katonai és pénzügyi erősségei révén versenyképes marad, míg Csehország és Szlovákia inkább a brüsszeli integráció logikáját követi, így az önállóság szempontjából alacsonyabb szintet értek el. A V4-ek példája jól mutatja, hogy egyazon régió belül is léteznek szuverenitásbeli árnyalatok, és a nemzeti döntéshozatal karaktere érdemben befolyásolja az ország tényleges mozgásterét.

Közép-Európában a szuverenitás nem csupán politikai döntés, hanem nyelvi-kulturális önrendelkezés is. Egy nemzet akkor válik igazán szabaddá, ha nemcsak a határait védi, hanem a mondatait is. Ha nemcsak törvényt alkot, hanem anyanyelvén gondolkodik önmagáról. A visegrádi országok történelmét nemcsak fővárosok és fegyveres konfliktusok formálták, hanem írók és költők is, akik nem kívülről figyelték népeik sorsát, hanem belülről írták újra azt — nyelvvel, ritmussal, jelentéssel. A lengyel irodalom történelmi távlatban is a nyelvi önállóság őrzője volt. Juliusz Słowacki, a romantikus nemzeti mitológia újraírója olyan korban alkotott, amikor Lengyelország politikailag nem létezett, de a verssorokban tovább élt. A költészet itt nemcsak művészet, hanem nemzeti alkotmány: ellenállás és emlékezet. Franz Kafka, a cseh-német kultúra határán, a hatalom abszurditásának belső térképeit rajzolta meg. Milan Kundera regényeiben a közép-európai emlékezet és identitás elvesztésének fájdalma jelenik meg — A lét elviselhetetlen könnyűsége nem (csak) szerelmi regény, hanem a diktatúra, a test és az ideológiai képmutatás elleni intellektuális ellenállás. Esterházy Péter munkái a nyelv irodalmi szuverenitásának deklarációi, még ha a tükör, amit állítanak, nem is mindig mutat hízelgő képet. Nála a mondat nem igazodik: mint egy kis nyelvi köztársaság, saját törvényei szerint

működik. Ezek is a szuverenitás arcai.

A visegrádi országok szuverenitása nem kizárólag határok, hadseregek és pénzügyi mutatók kérdése. Hanem azé is: kié a gondolat? Kié a nyelv? Ki írja a történetet? Kafka és Kundera, Kodolányi, Kertész és Márai mind ugyanannak a közép-európai önkeresésnek a változatai. Mert a végén nem az számít, mit mondanak rólunk, hanem hogy tudunk-e (még) beszélni önmagunkról.

NÉMETORSZÁG: A SZUVERENITÁS MEGOSZTOTT ÁLLAMI MODELLJE

Kevés ország büszkélkedhet olyan gazdasági potenciállal, politikai stabilitással és intézményi tapasztalattal, mint Németország. Azonban a szuverenitás nem csak a bruttó termékből születik, hanem abból is, hogy ki hozza a döntést, kinek a nevében és kinek az érdekében. És ha ez a kérdés Németország esetében ma elhangzik, a válasz — finoman szólva — összetett.

A német államiság ma nem gyenge, de aligha önálló. Az ország példája jól mutatja, hogyan válhat egy erős állam fokozatosan olyan szereplővé, amely ugyan minden tárgyalóasztalnál jelen van, de egyre ritkábban ül az asztalfőn.

Németország szuverenitási profilja jól példázza, hogy a politikai stabilitás, gazdasági erő és demokratikus intézményrendszer megléte önmagában nem garantálja a teljes állami önrendelkezést. A szuverenitásiindex alapján elért pontszámok azt mutatják, hogy az ország számos dimenzióban ugyan magas szinten teljesít, mégis több olyan strukturális jellemzője van, amelyek érdemben korlátozzák szuverenitását. Ezek a gyenge pontok nem a klasszikus értelemben vett katonai vagy biztonságpolitikai sebezhetőségekből fakadnak,

bár az ország speciális múltja akár azt is indokolhatná, hanem elsősorban a jogalkotási autonómia, technológiai befolyás, fiskális szabadság, energiafüggetlenség és a nemzeti tulajdon aránya mentén rajzolódnak ki.

Az első jelentős visszalépés az alkotmányos rendben érhető tetten. Németország alaptörvénye, miközben deklarálja a nemzeti önrendelkezést, időnként azonban túlzottan nyitott a szupranacionális döntéshozatal előtt. Az uniós jog elsőbbsége — különösen a versenyjog, a kereskedelempolitika és a környezetvédelem terén — korlátozza Németországot, amit a Brüsszelben gyakorolt nagy német befolyás már nem tud mindig ellensúlyozni. A német alkotmánybíróság is ellenáll, időnként beteszi a botot a küllők közé, de a nyílt konfliktust ők sem szívesen vállalják Luxembourggal. Berlin Brüsszelben persze fontos saját erőközpontot működtet, és szoros tandemet képez a másik naggyal, Franciaországgal, hogy az Uniót minél jobban saját céljai szolgálatába állítsa, illetve csökkentse a rá veszélyes korlátozásokat. A német döntéshozatal erősen koordinált Brüsszellel, a törvényhozási folyamatok rendszerint már az uniós irányelvek figyelembevételével indulnak. A külpolitika szoros szövetségben formálódik a NATO és az Egyesült Államok irányvonalával, ami — a stabilitás ellenére — beszűkíti a szuverén külpolitikai mozgásteret. A belső politikai tér stabilitása sem mentes a törésektől: a 2025-ös előrehozott választások nyomán az AfD jelentősen megerősödött, és második legnagyobb pártként jelent meg a Bundstagban. A politikai tér széttöredezése, a hagyományos pártok meggyengülése, heterogén, egymást kioltó, elvtelen koalícióik instabilitást eredményeznek.

A migrációs válság megmutatta, mit jelent, ha egy állam a társadalmi következmények figyelembevétele nélkül hoz egyoldalú döntéseket. A 2015-ös nyitás nemcsak demográfiai,

hanem politikai és kulturális lavinát indított el, amelyet azóta sem sikerült teljesen kezelni. A belső törésvonalak mélyebbek, mint valaha. A migrációval kapcsolatos közpolitika azóta is alapvetően meghatározza a német közéletet. És itt világosan látszik: egy állam nem lehet szuverén, ha közben nem képes saját társadalmának összetartását biztosítani.

Németország gazdasága erős, de kevésbé szabad. Az orosz energiaforrásokról való leválás nem saját döntés, hanem nemzetközi követelmény volt. A következmények: recesszió, energiaár-robbanás, csökkenő versenyképesség. A fiskális politika mozgásteret korlátozott: az uniós adóharmonizációs törekvések beépültek a német pénzügyi gondolkodásba, így az adópolitika már nem nemzeti eszköz, hanem európai kötelesség. A gazdasági szuverenitás nem a számokban veszett el, hanem abban, hogy egyre kevesebb a szuverén döntés. A stabilitás ára itt a mozgásteret elvesztése volt. És bár a szerkezet még áll, a vezérlőpanel már más kézben van. A német autógyártók által ellenzett, a kínai elektromos autókra Németország ellenszavazata ellenében kivetett uniós vám sokat elmond az országról. Németország az első benyomások szerint az USA gépjárművekkel kapcsolatos új vámpolitikájával szemben sem nagyon találja a hatékony eszközöket.

A digitális térben Németország kiszolgáltatottsága különösen látványos. Bár komoly ipari-technológiai hagyományokkal bír, a digitális infrastruktúrát és kommunikációs platformokat szinte teljes egészében amerikai technológiai óriások uralják. A GDPR és az uniós szintű digitális szuverenitási törekvések ellenére a tényleges befolyás korlátozott. A kommunikációs hálózatok, az adatáramlás és a digitális piac nagy része külföldi szereplők kezében van, ami a 21. század új típusú — és egyre relevánsabb — függőségi formáját jelenti.

Miközben Németország rendelkezik azzal a szellemi és anyagi tőkével is, amely képes lenne alternatívákat kínálni az amerikai szoftverdominanciával szemben.

A stratégiai infrastruktúra, a stratégiai közművek, az ingatlanvagyon Németországban túlnyomórészt piaci — és sokszor nemzeti határokon túli — szereplők kezében van. A közszféra jelenléte ezekben a szektorokban gyenge. Ez egyesek szerint hatékony, mások szerint kiszolgáltatott, így gyengíti Németország szuverenitási profilját.

Válság idején az állam csak akkor tud érdemben beavatkozni, ha van mit mozgósítania. Ha azonban a stratégiai javak mások kezében vannak, akkor nem „gondos gazdaként”, legfeljebb szabályozóként léphet fel, utóbbit viszont gyakran az uniós jog korlátozza.

Németország olyan állam modelljét képviseli, amely a szuverenitást nem mint elzárkózást, hanem mint multilaterális koordinációs pozíciót értelmezi, annak minden előnyével és árnyoldalával együtt. A szuverenitás ebben az értelmezésben nem veszett el, csupán decentralizált formában, több szinten — uniós, nemzetközi, tartományi, települési, piaci és civil — oszlik meg. A kérdés nem az, hogy van-e szuverenitása Németországnak, hanem az, hogy milyen típusú szuverenitást gyakorol, és ez mennyiben szolgálja vagy korlátozza a nemzeti érdekeket. Vagyis a nemzeti mozgástér nem megszűnt, hanem elkezdett beszűkülni: Brüsszel, Washington, piacok, civil szervezetek, jogi kötelezettségek között, ami nem a nemzetépítés logikája, hanem integrációs paradigma felé halad. Amivel mindössze az a probléma, hogy ahol a szuverenitást megkérdőjelezzük, ott a nemzeti jövő is bizonytalanná válik.

MAGABÍRÓ MAGYARORSZÁG

Van Európában egy ország, amely — történelmi ösztöneihez hűen — a szuverenitást nem pusztán fogalomnak, hanem hivatása előfeltételének tekinti. Magyarország ma nem mérete, katonai súlya vagy gazdasági volumene miatt válik különlegessé az Európai Unióban, hanem azért, mert következetesen és nyíltan védi azt, amit mások már háttérbe szorítottak: a nemzeti önrendelkezést. Miközben az Unió egyre inkább egy poszt-vezetési, jogot lazán kezelő, birodalmi logikát követő térséggé alakul, Magyarország azon kevés országok közé tartozik, amely a nemzeti szabadság megőrzését és a belső mozgástér védelmét nemzeti minimumként kezeli.

Magyarország szuverenitáprofilja az Európai Unió átlagához viszonyítva erős. Az ország összesített pontszáma 89%, szemben az EU-tagállamok 76%-os átlagával. Ez a különbség nem elsősorban gazdasági vagy katonai erőből fakad, hanem abból a politikai elkötelezettségből, hogy az állam több dimenzióban is aktívan törekszik a nemzeti érdekek érvényesítésére, és kevesebb teret enged a külső befolyásnak, különösen a soft power eszközein keresztül. Röviden: Magyarország nem kéri mások engedélyét arra, hogy önmaga lehessen.

Az alkotmányos szuverenitás tekintetében Magyarország jelentősen meghaladja az uniós átlagot. A szuverenitás helye az alkotmányos rendszerben, a jogalkotók és kormányzati vezetők autonómiája, valamint az igazságszolgáltatás függetlensége felülmúlja az EU átlagát. A nemzetközi szerződésekhez való viszony különösen szembetűnő: míg az EU-tagállamok többsége a nemzeti önrendelkezést

korlátozó kötelezettségeket szívesen vállal, Magyarország ezen a téren igyekszik nagyobb mozgásteret fenntartani. Az ésszerű önvédelem elve érvényesül: ami a nemzeti érdekekbe ütközik, az nem lehet elfogadható. Ebbe az eszköztárba a közös politikát képező külkereskedelemről szóló döntések aktívabb befolyásolása is beletartozik, még ha az nem is mindig sikeres, mint a kínai elektromos autókra kivetett uniós vám megakadályozására irányuló fokozott magyar szervezkedés.

A területi szuverenitás terén szintén kedvező a magyar pozíció. A határvédelem, a hadsereg képessége és a közbiztonság biztosítása terén az ország minden kérdésben az EU-átlag fölött teljesít. Magyarország e tekintetben a ritkább példák egyike: saját határait a szövetségi rendszereken belül is saját maga védi, közbiztonságát maga tartja fenn. A magyar állam továbbra is fenntartja a belső béke és rend monopóliumát, még akkor is, ha ennek következetes megvalósítását méltatlan külső bírálatok is kísérik. A kiberbiztonság és a hírszerzés terén az ország — hasonlóan sok más tagállamhoz — sebezhető. Ezeken a frontokon az önállóság nem teljes, és a szuverenitás csak annyira működőképes, amennyire a technológiai háttér képes biztosítani.

A pénzügyi szuverenitás Magyarország relatíve gyengébb pontja, különösen az árfolyamstabilitás és a devizaalapú függőség tekintetében, ahol az EU-átlag alatt helyezkedik el. Ugyanakkor a bankrendszer és az államadósság terén Magyarország az EU-átlaghoz közel azonos szintet hoz.

Az energiafüggetlenség dimenziójában a magyar pozíció vegyes. Bár az elektromos áramtermelés tekintetében kiegyensúlyozott a helyzet, a földgáz és kőolaj területén erőteljes külső függés tapasztalható. A magyar válasz a helyzetre azonban nem a beletörődés, hanem aktív külső energiapolitika: az atomenergia és a napenergia preferálása,

csővezetékek építése, regionális energetikai szövetségek kötése. A rezsiköltségek szabályozása pedig politikai üzenet is, amely egyszerre védi a lakosságot és a szuverenitás eszméjét.

A nemzeti vagyon tekintetében Magyarország több ponton uniós átlag fölött van: az állami és önkormányzati ingatlanvagyon, valamint az internetes infrastruktúra szuverenitása erősebb, miközben a közlekedési infrastruktúra fejlettsége vagy a természeti erőforrások fölötti ellenőrzés az EU-átlag környékén mozog. A fenntarthatóság kulcsterületein — mint az élelmiszerellátás, gyógyszeripar, oktatás és környezetvédelem — Magyarország a legtöbb dimenzióban az EU-átlag fölött vagy annak peremén teljesít. E területeken gyakran inkább a törekvés, mintsem az elért eredmény biztosítja a szuverenitás fenntartását, de a kettő össze is függ.

Magyarország gazdaságpolitikája a szuverenitás a hétköznapiakban is kézzelfogható példája. A beruházásösztönzés, a nemzeti vállalatok védelme, az adópolitika szabadsága mind-mind annak bizonyítékai, hogy a magyar kormány a nemzeti gazdaságot szuverenitási térnek tekinti, amelyben nemzeti célokat kell követni, nemzeti érdekből. Egyfelől a magyar gazdaságpolitika kevésbé illeszkedik az integrált uniós modellekhez, másfelől nagyobb mozgásteret biztosít a nemzeti érdekek mentén történő gazdaságszervezéshez, hogy a gazdasági döntések döntően Budapesten szülessenek.

Egy állam akkor létezik, ha vannak olyan szellemi javai is, amit sajátjának tekinthet. Magyarország ezt nem szégyelli: a nyelvet, a hagyományokat, az oktatást, a közös emlékezetet nem adjuk oda senkinek. Miközben a világ más részein az identitás feloldása erény, nálunk az identitás megtartása elkötelezettség.

A demográfiai folyamatok Európában sehol nem túl

kedvezőek, de a magyar válasz nem az, hogy mások népességével próbáljuk pótolni magunkat, hanem hogy saját közösségünk megerősítésére törekszünk. Ez a megmaradás politikája.

A 21. században a szuverenitás egyik legrejtettebb terepe az információs tér, a soft power fennhatósága. Itt dől el, hogy ki formálhatja a közvéleményt, ki alakíthatja a nemzeti tudatot. Magyarország e téren az Unióban szinte egyedülálló módon nem adta át feltartott kézzel az ellenőrzést globális platformoknak, NGO-hálózatoknak vagy az „objektív” média véleményvezéreinek. Ez az álláspont külső kritika tárgyát is képezi, de ez épphogy igazolja a szuverenitás jó működését. Ez okos önvédelem; egyszerű, érthető és következetes álláspont.

Magyarország szuverenitásmodellje az EU-n belül eltérő logikát követ: a jogi, politikai és gazdasági mozgástér maximalizálására törekszik, még akkor is, ha bizonyos szektorokban — mint a pénzügyi stabilitás, egészségügy vagy energetika — strukturális gyengeségek mutatkoznak. A modell központi eleme a nemzeti érdekre épülő, belső autonómiát védő politikai kultúra, amely a 21. századi szuverenitás kívánatos, versenyképes értelmezését jeleníti meg az Unión belül.

INDONÉZIA ÉS JAPÁN: KÉT SZIGETORSZÁG SZUVERENITÁSA

A valódi szuverenitás nem utasításokat keres, hanem irányt. Ez a gondolkodásmód különösen jellemző a keleti civilizációkra, amelyek hosszú történelmük során úgy tudták megőrizni saját hagyományaikat, nyelvüket és vallási kultúrájukat, hogy közben alkalmazkodtak a világ változásaihoz is.

Japán a világ egyik vezető technológiai és pénzügyi hatalma, Indonézia pedig egy nagy népességű, erőforrásokban bővelkedő fejlődő ország. Mégis, ha a szuverenitás különböző

területeit nézzük, azt látjuk, hogy Indonézia több szempontból is meglepően önálló működést mutat. Különösen igaz ez azokra a területekre, ahol a nemzeti erőforrásokhoz és a kulturális identitáshoz való viszony a meghatározó. Vagyis e két ország példája jól mutatja, hogy a szuverenitás nem feltétlenül egyenlő a gazdasági fejlettséggel vagy a katonai erőfölénnyel.

A legszembetűnőbb eltérés az energiaellátásban és a természeti javakhoz való hozzáférésben figyelhető meg. Indonézia saját gáz- és olajtartalékokkal rendelkezik, bőséges ivóvíz- és termőföldkészlettel, ami lehetővé teszi számára, hogy az alapvető szükségleteket hazai forrásból fedezze. Japán ezzel szemben nagymértékben rá van utalva az importált nyersanyagokra. Indonéziában az energiahordozók ára alacsonyabb, részben azért, mert az állam beleszól az árképzésbe, és nem olyan kiszolgáltatott a világpiaci hullámzásoknak. Ez a fajta önellátás stabil háttérrel teremt az ország vezetői számára is.

Ha a pénzügyi rendszert és a katonai képességeket nézzük, Japán fölénye egyértelmű. A jen erős és stabil valuta, az államadósság kezelhető, a piacok átláthatók, és a bankrendszer megbízható. Indonézia ezen a téren még úton van: a helyi pénz gyakrabban ingadozik, és a pénzügyi rendszer kevésbé átlátható. Katonai szempontból Japán technológiailag fejlett, jól felszerelt és egyre aktívabb haderővel rendelkezik. Ezzel szemben Indonézia hadereje kisebb, kevésbé modern, és a regionális súlya is szerényebb.

A gazdasági önállóság szempontjából Indonézia mégis érdekes esettanulmány. Az ország ugyanis képes volt kialakítani olyan adózási és kereskedelmi rendszert, amely saját érdekeit szolgálja. A piaci nyitottság mellett meg tudta tartani bizonyos fokú önvédelmet is. Japán ugyan stabilabb

és kiszámíthatóbb környezetet kínál a befektetőknek, de Indonézia is lépésről lépésre halad a gazdasági önállóság felé, és már most rendelkezik ehhez szükséges eszközökkel.

A kulturális identitás mindkét országban erős, de egészen másképp jelenik meg. Indonéziában a vallás mélyen beágyazódik a társadalmi és közéleti működésbe, meghatározza az emberek gondolkodását és döntéseit. Japánban a vallás sokkal inkább háttérbe szorult, szimbolikus szerepet tölt be, inkább hagyományőrzésként van jelen, mint aktív közéleti tényezőként. Ami viszont mindkét ország erőssége, az a családcentrikus társadalmi berendezkedés. A házasság intézményének védelme, a gyermekek nevelése és az idősekről való gondoskodás olyan erőforrás, ami a nemzeti szuverenitás megőrzése szempontjából kulcsfontosságú.

KÉT ÓRIÁS — KÉT VILÁGKÉP: AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK ÉS KÍNA SZUVERENITÁSA

Az USA és Kína összehasonlítása a szuverenitási index alapján világosan megmutatja, miért ez a két ország a globális hatalmi verseny főszereplője. A világ két meghatározó nagyhatalma, az Egyesült Államok és Kína, ma nem csupán gazdasági vagy katonai szempontból áll a globális hatalmi verseny élvonalában. Sokkal mélyebbről fakad a különbség és a hasonlóság is: állami létük sarokköve, a szuverenitás gyakorlása mutatja meg, milyen jövőt képzelnek el maguknak — és másoknak. A helyzet ma még túlzottan képlékeny és új ahhoz, hogy értékelésünk a frissen hivatalba lépett Trump-kormányzat tevékenységét érdemben értékelje. Egy biztos, az új adminisztráció tektonikus változásokat indított el a világban és ez a szuverenitás alapkérdéseire is jelentős kihatással lesz.

Ennek beható elemzése a Szabad Európa Intézet 2026-os szuverenitásindexére vár.

Mindkét ország példa arra, hogy a szuverenitás nem csak eszme, hanem jóval inkább gyakorlat. De míg az Egyesült Államok ezt az alkotmányos pluralizmus, a politikai szabadság és a verseny szabályai szerint érvényesíti, addig Kína erősen centralizált, államközpontú modellje révén maximalizálja az állami önrendelkezést, a legapróbb részletekig. Ez nem értékítélet, hanem világosan megmutatkozó különbség. A cél hasonló: nem engedni, hogy mások döntsenek helyettük. A módszer azonban gyökeresen eltér. A nyitottság és a politikai akaratképzés koncentrációja a két ország esetében aligha lehet egymással ellentétebb. Mindkét dimenzió hordoz azonban előnyöket és hátrányokat.

Az alkotmányos berendezkedés, a törvényhozás és a végrehajtó hatalom külső értelemben vett szuverenitása egyik államban sem megkérdőjelezhető. A politikai berendezkedés teljes nemzeti kontroll alatt működik, a jogrendszerek nemzetközi nyomás nélkül formálódnak: nincs olyan nemzetközi testület, amely megmondhatná Washingtonnak vagy Pekingnek, hogyan működtesse saját államát. Nem kérnek engedélyt arra, amit mások már rég nem mernek maguk megtenni.

A különbség az egyház és az állam viszonyában is megmutatkozik: Kína elzárja a szellemi tereket az idegen hatásoktól, míg az Egyesült Államok — történelmi és vallási sokszínűségéből fakadóan — egy bonyolultabb, gyakran konfliktusos, de mégis működő együttélést alakított ki.

A területi szuverenitás dimenziójában az USA és Kína egyaránt kiemelkedik: haderejük nemcsak önvédelmi célokra alkalmas, hanem globális katonai műveleteket is lehetővé tesz. A határok védelme, a belső rendfenntartás és a kiberbiztonság

tekintetében szintén teljes önállóságot élveznek.

A pénzügyi szuverenitás vonatkozásában a két ország között nincs számottevő különbség. Mindkettő saját fizetőeszközt használ, amely egyben globális tartalékvaluta is, gazdaságaikat nem fenyegeti devizakitettség, és a bankrendszerük stabilitása biztosított. Ez alól nem képez kivételt sem az államadósság mértéke, sem annak finanszírozási szerkezete. A pénzügyi önrendelkezés tehát mindkét esetben intézményes és gyakorlati szinten is erős lábakon áll. Az USA Kína irányában fennálló kereskedelmi deficitje illetve eladósodása viszont destabilizáló és már kapcsolatukra is jelentősen kihat.

Az energiafüggetlenség terén lényegesek a különbségek. Kínában az állam biztosítja, hogy a lakosság számára a rezsiköltségek kiszámíthatók és stabilak maradjanak. Ez annak köszönhető, hogy az állam szorosan ellenőrzi az árakat, és jelentős befolyása van a közműszolgáltatók működésére is. Az USA-ban piacorientált az energiapolitika. Ezzel szemben az elektromos áram, földgáz és kőolaj önellátásában mindkét ország erős kapacitásokkal rendelkezik, jóllehet Kína sokkal jobban függ az importtól — sok esetben kifejezetten kiszolgáltatott —, míg az USA bőséges saját készletekkel rendelkezik.

A nemzeti vagyon struktúráját illetően Kína az állami tulajdonra és infrastruktúrára épülő gazdasági modelljével szuverénebb, így az ingatlanvagyon és természeti kincsek feletti kontroll, valamint az állam által üzemeltetett közlekedési rendszerek erőteljesebben vannak jelen, míg az USA a magántulajdonú működési modellre támaszkodik. Ugyanez érvényes a digitális hálózatok fölötti ellenőrzésre is: mindkét ország teljes autonómiát élvez ezen a téren, ám eltérő eszközökkel él. Kína közvetlen állami kontrollt alkalmaz, míg az Egyesült Államok a nemzeti tulajdonosi struktúrákra

és a szövetségi versenyhatóságok szabályozó szerepére támaszkodik. Vagyis az irányítás eszközei eltérnek, de az elv közös: amit nem uralunk, az nem a miénk.

A fenntarthatóság dimenziójában az USA kiegyensúlyozottabban teljesít. Míg Kína oktatási és gyógyszeripari szuverenitása stabil, a környezetvédelem terén komoly elmaradásban van. Az USA kompromisszumos modellt követ: nem törekszik teljes állami kontrollra, de képes a szabályozás és piac egyensúlyát fenntartani. Az élelmiszer-ellátásban és a tudás terén egyik ország sem szorul külső forrásokra.

A gazdaságpolitikai dimenzióban mindkét ország képes saját adó- és szociálpolitikáját alakítani, nemzeti cégeit védeni és stratégiai ágazatait támogatni. A GDP szerkezete és a külgazdasági függés is minimális: globális erőcentrumokról lévén szó, külkereskedelmi mozgásterük maximálisan konnektív.

A társadalmi és kulturális szuverenitás területén eltérő utakon járnak. Kínában erősebben van jelen a nemzeti minimum és kulturális kohézió, ami az erős állami identitáspolitika jele. Az USA a vegyes társadalomszerkezet és a pluralizmus miatt szívesebb képet mutat. Az állampolgárok egészségi állapotát illetően az USA hátrányban van: a társadalmi egyenlőtlenségek és a közegészségügyi problémák (elhízás, drog, mentális zavarok) rontják az ország szuverenitási képességét.

A soft power és kulturális sérülékenység szempontjából a két ország között húzódik a legmarkánsabb különbség. Kína zárt, kontrollált információs térben működik. Nincs külföldi befolyás, nincs korlátlan NGO-hálózat, nincs idegen médiadominancia. Az USA ezzel szemben belső szabadságot biztosít saját civil társadalmának — még akkor is, ha ez együtt jár a szuverenitás bizonyos aspektusainak gyengülésével.

Az Egyesült Államok és Kína nem pusztán két ország.

Két világnézet, két történelmi tapasztalat, két különböző válasz a globális kihívásra. Mindkettő a szuverenitást tekinti első számú értéknek — csak másként éli meg azt. Az egyik szabadságban, a másik fegyelmettségben találja meg az önrendelkezés formáját. Kína nem ismer kompromisszumot a nemzet és az állam között, míg az USA megpróbálja összehangolni a szabadságot a biztonsággal. És itt válik világossá: a szuverenitás nem csak egyféleképp létezhet. Viszont a hiánya mindig ugyanoda vezet: kiszolgáltatottsághoz.

AZ EURÓPAI UNIÓ: BIRODALOM VAGY SZOLGA?

Az elmúlt évszázadok során a nemzetek és birodalmak viszonya, hollátványos összeütközések, holláttomos hatalmi játszmák révén, mindig a történelem gyújtópontján mozgott. A szuverenitás gondolata, amely a vesztfáliai békével öltött formát, a modern nemzetállamok jogi pajzsává vált, védvonala annak, hogy a kicsik és közepesek — méretükből fakadóan — ne legyenek kiszolgáltatva a nagyok önkényének. Ez a logika ma is érvényes, különösen akkor, amikor az Európai Uniót elemezzük. Az Unió ugyanis gyakorol szuverenitást tagjai alapvető állami jogosítványain felül is és ezt a külső szereplők is érzékelik. A közös uniós szuverenitás összetevőinek a kifejtése jelen kutatásunknak nem képezte önálló tárgyát, mert ez a közös szuverenitás jelentős mértékben eltér tagjai nemzeti önrendelkezésére jellemzőktől. Az ezt érintő magyar alaptörvényi felfogás azt kölcsönzött, delegált és közös intézmények által együtt gyakorolt szuverenitásként értelmezi. Ezzel az értelmezéssel ellentétes több tagország, illetve uniós intézmény álláspontja, amelyek nem érznek problémát az önrendelkezés végleges átadásában, illetve,

amelyek szerint a közös uniós funkció-gyakorlás nem származtatott jog, hanem önálló. Utóbbit a Bizottság, a Parlament és a Bíróság is vallja és érvényesíteni igyekszik a tagokkal szemben is. Magyarországon kívül több tagország alkotmánybírósága viszont jelentős döntésekben vonta kétségbe ezt, illetve próbált korlátokat húzni parttalan uniós jogkiterjesztéssel szemben. A vita nyitott, tovább folyik.

Ha az Unió szuverenitása növekszik akár lopakodó, akár nyílt formában, az nem pusztán új jogosítványokat jelent Brüsszelnek, hanem a tagállamok szuverenitásának arányos csökkenését is magával hozza. Ebben az összefüggésben az uniós szuverenitás a nemzetek számára túlélési kérdéssé válhat: egy olyan nemzet számára, mint Magyarország, amely saját nyelvét, kultúráját és állami hagyományát évszázadokon át őrizte, az önrendelkezés visszaszorulása történelmi hátrány, veszteség. Megmaradás vagy a beolvadás? Önállóság vagy az alárendeltség? Erős nemzeti önkép vagy egy fölérendelt birodalmi keretben elfoglalt mellékszerep? A dilemma valójában nem az, hogy lesz-e saját, erős európai szuverenitás, hanem, hogy az árát ki fizeti meg, és mennyi marad az eredeti alanyoknál. Nem az erős Európai Unió önmagában a veszély. A szuverenitás kérdése az európai integráció keretében történelmi téttel bír: minél több jogkör kerül Brüsszelbe, annál kevesebb marad Budapesten, Varsóban vagy épp Prágában. Minden szövetségben való részvétel tranzakció, minden együttműködés kompromisszum. A kérdés az, hogy mi az alku tárgya, és kinek a hasznára köttetik a megállapodás. Már a viszonylag rövid történelmi tapasztalat is azt jelzi, hogy akkor erős az Unió, ha a tagjai erősek. Az Unió erőforrás és pajzs, ha jól használjuk. A közös piac bázist jelent a nemzeti gazdaságoknak, szabad piaci hozzáférést egy hatalmas térséghez. A közösen megszervezett védelem fizikai

biztonságot adhat a külső fenyegetésekkel szemben. A közös pénzügyi intézmények stabilitása pedig lehetővé teheti, hogy a tagállamok több energiát fordítsanak saját kulturális, oktatási, nyelvi és demográfiai önmeghatározásukra. A Szabad Európa Intézet szerint ha az Unió támogatja a nemzeti önazonosság megőrzését, akkor segít — ha elvonja, korlátozza azt, akkor árt.

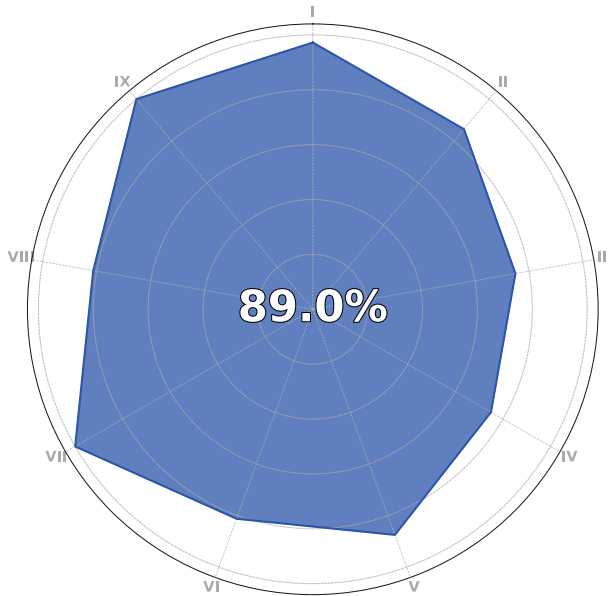
A központosító törekvések, az „egység a sokféleségben” jelszavak mögött egyre inkább kirajzolódik a logika, amely a birodalmi hatalomszervezés felé hajlik, semmint szuverén közösségek önkéntes együttműködése felé. Miközben Brüsszelben egyre több döntés születik a tagállamok feje felett, a nemzeti szuverenitás szellemi és kormányzási védőbástyái meggyengülnek. Ez a birodalom hatáskörökben és határátlépésekben születik. A kérdés tehát nem pusztán az, hogy az EU mennyire működik jól, hanem az, hogy mivé akar válni. Nem az integráció ténye a veszélyes, hanem az, ha az önálló, saját sorsukat irányítani kívánó nemzetek feje fölött, a megkérdésük nélkül épül ki egy új rend.

A szuverenitásiindex alapján az EU magas szintet képvisel, ám mégsem teljesen autonóm. A 85%-os pontszám mögött mély szerkezeti kompromisszumok, koordinált szuverenitási és intézményi széttagoltság húzódik. Az európai jövő nem az állam nélküli országban, nem az identitás nélküli birodalomban, hanem a szuverén nemzetek szövetségében rejlik. Mert szuverenitás nélkül nincs szabadság, szabadság és demokrácia nélkül nincs közös Európa.

5

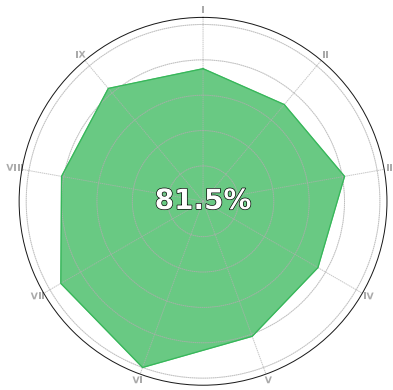
ÁBRÁK

Magyarország

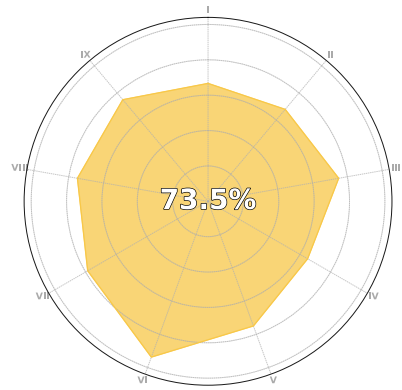

I. Az alkotmányos rend szuverenitása, II. Területi szuverenitás és biztonság, III. Pénzügyi szuverenitás, IV. Energiafüggetlenség, V. Nemzeti vagyon, VI. Önerő és fenntarthatóság, VII. Gazdaságpolitika, külgazdaság, VIII. Társadalom, kultúra, identitás, IX. Kulturális reziliencia

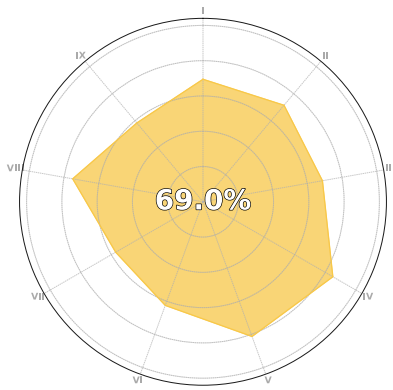
Ausztria

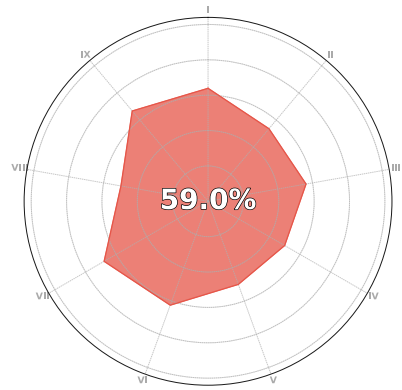
Belgium

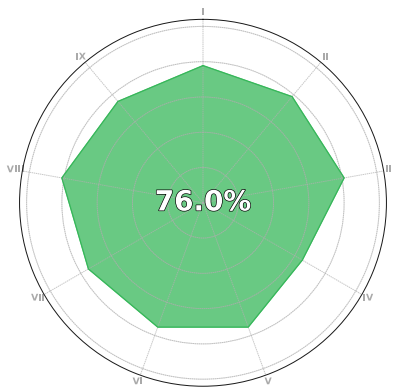
Bulgária

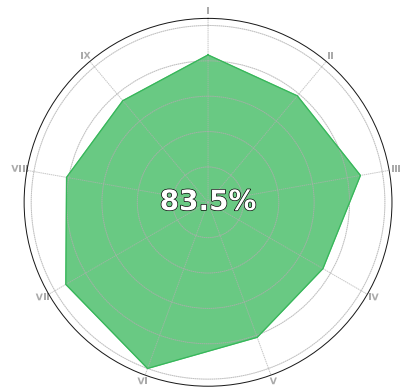
Ciprus

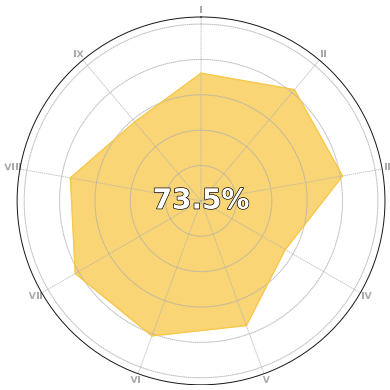
Csehország

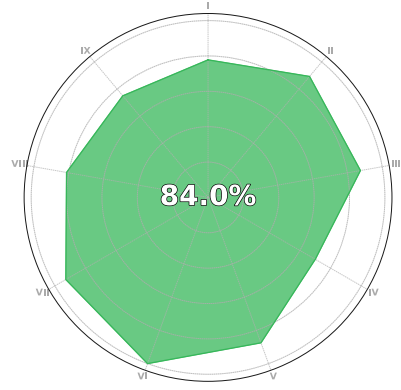
Dánia

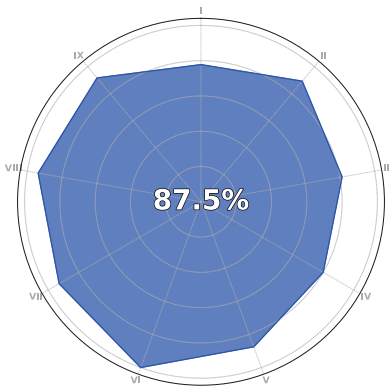
Észtország

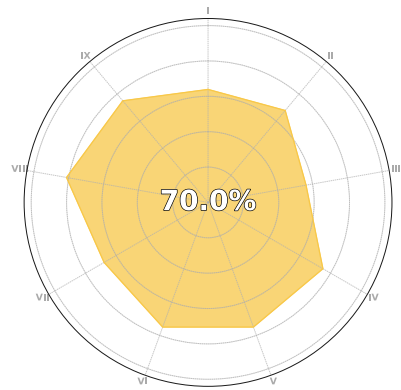
Finnország

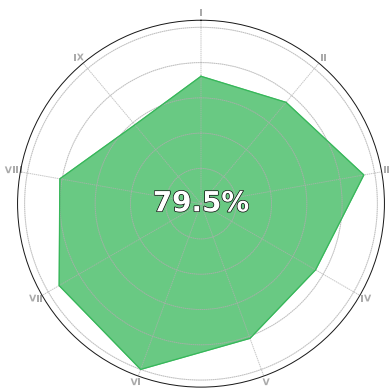
Franciaország

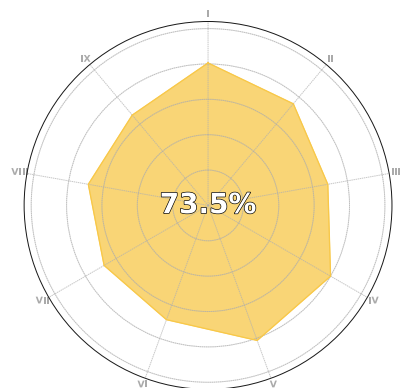
Görögország

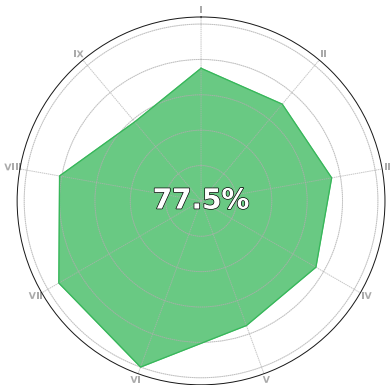
Hollandia

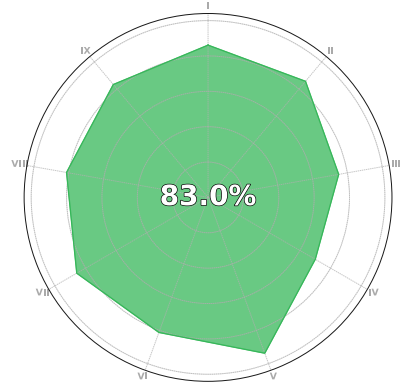
Horvátország

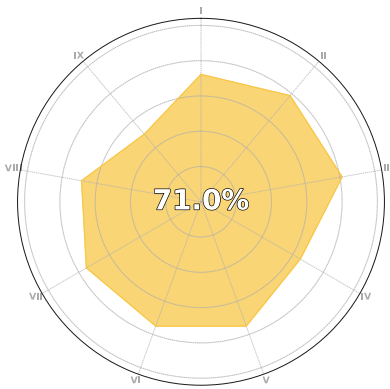
Írország

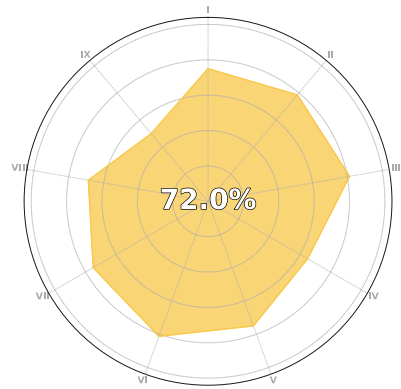
Lengyelország

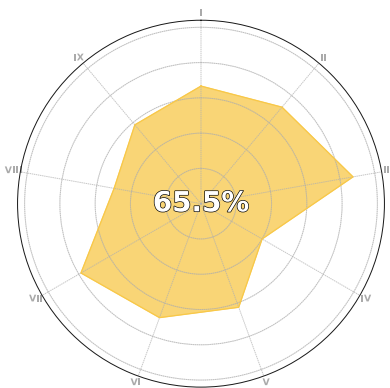
Lettország

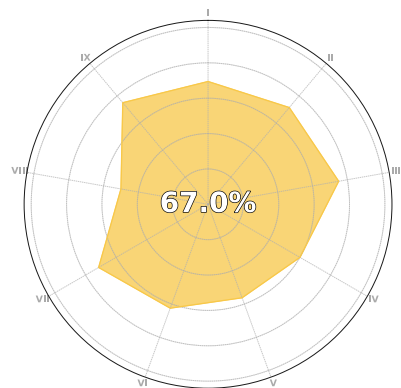
Litvánia

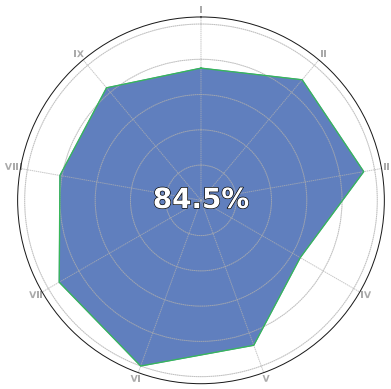
Luxemburg

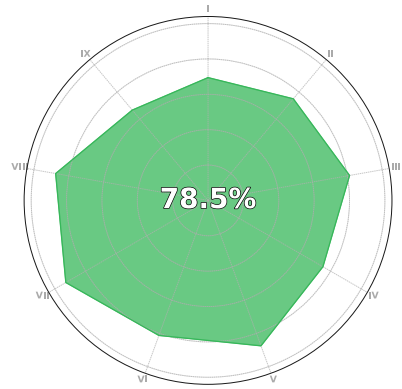
Málta

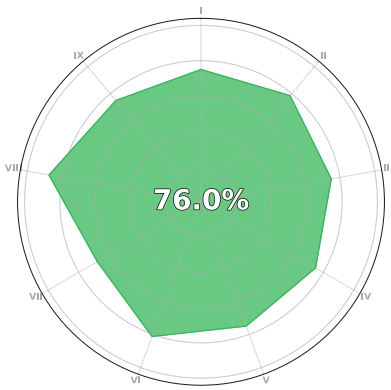
Németország

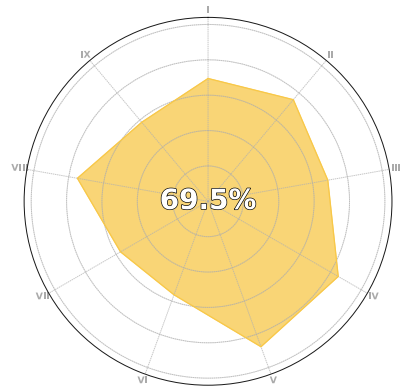
Olaszország

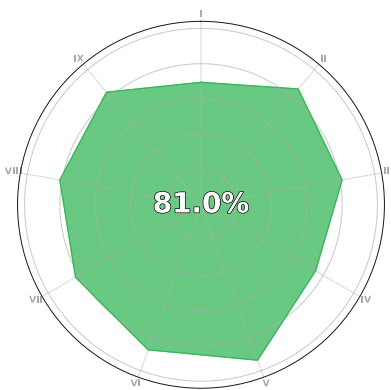
Portugália

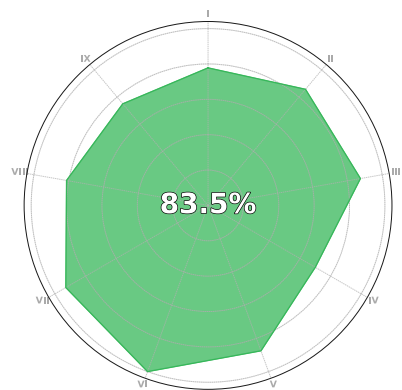
Románia

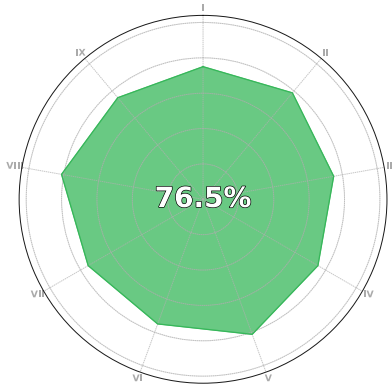
Spanyolország

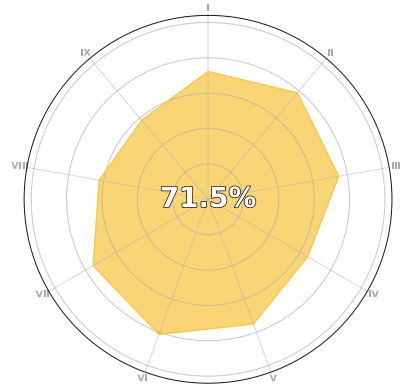
Svédország

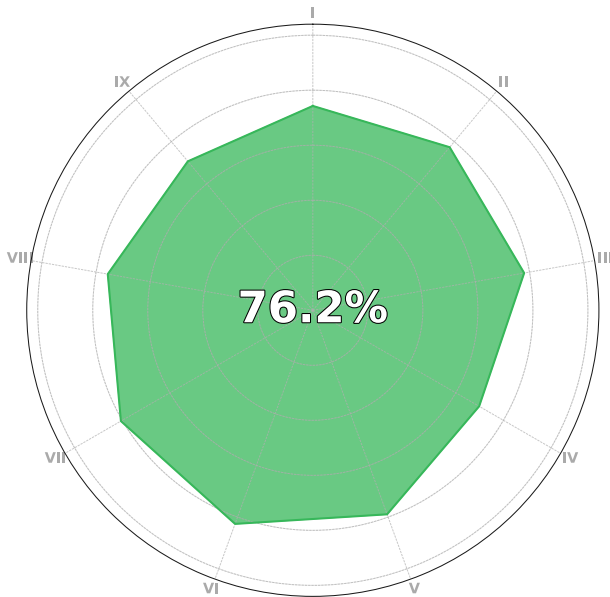
Szlovákia

Szlovénia

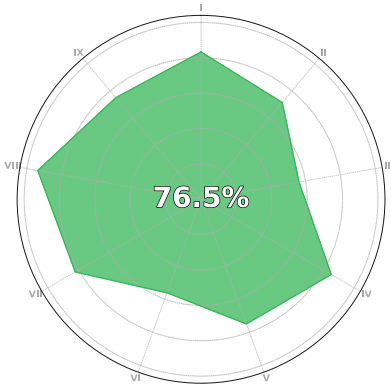

EU

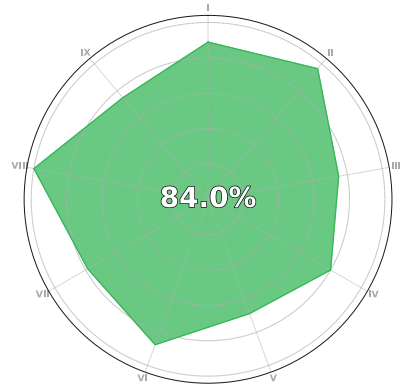

I. Az alkotmányos rend szuverenitása, II. Területi szuverenitás és biztonság, III. Pénzügyi szuverenitás, IV. Energiafüggetlenség, V. Nemzeti vagyon, VI. Önerő és fenntarthatóság, VII. Gazdaságpolitika, külgazdaság, VIII. Társadalom, kultúra, identitás, IX. Kulturális reziliencia

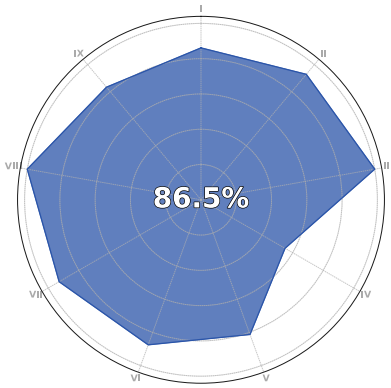
Indonézia

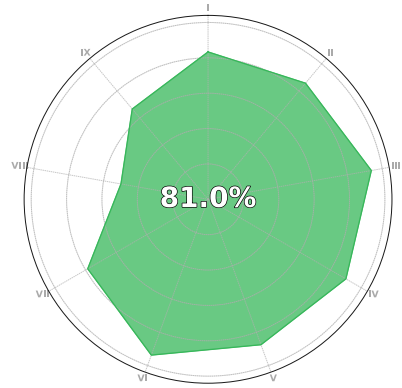
Izrael

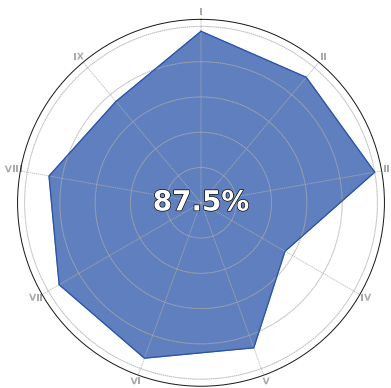
Japán

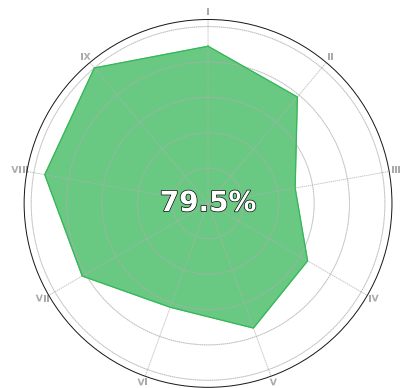
Kanada

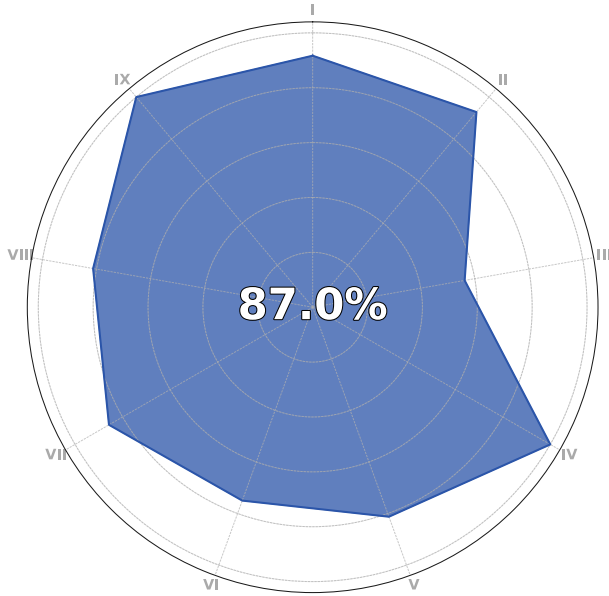
Svájc

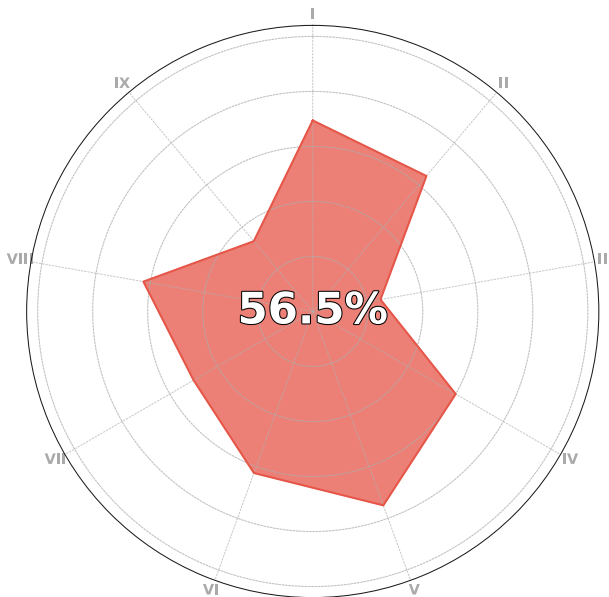
Törökország

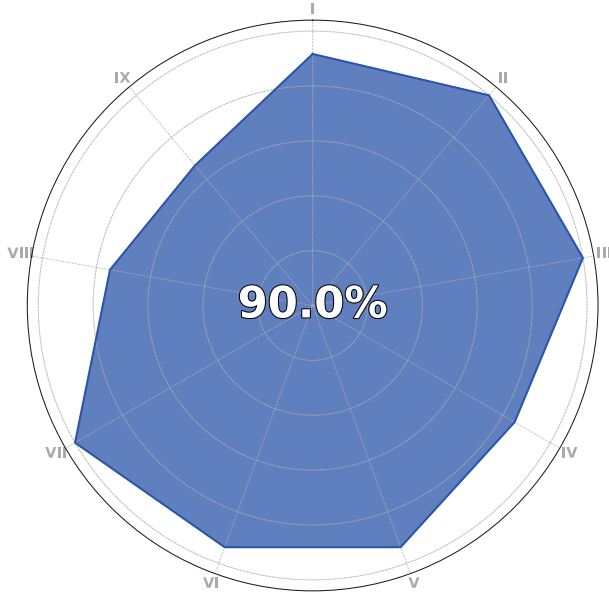
Oroszország

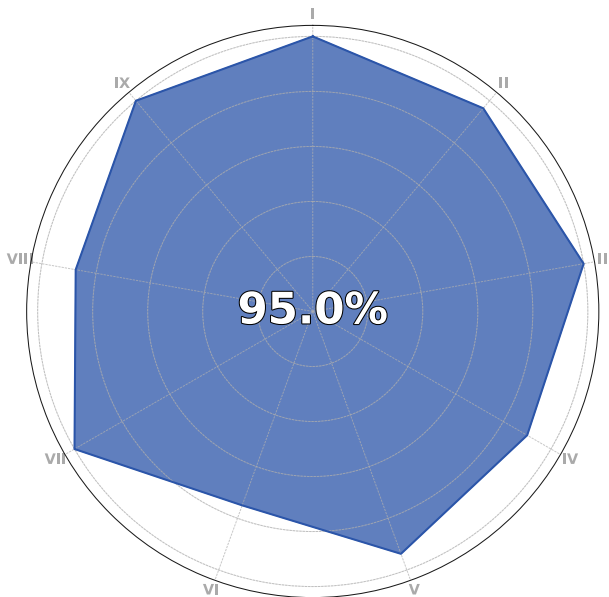
Ukrajna

USA

Kína

Mihó: Hoztál felmentő sereget Jankó?...
Hát a király? Frigyes? A pápa? A németek?
Itália? Valaki?

Hunyadi: Egyedül vagyunk, Mihály.

Mihó: Csak a szokásos. Legalább nem kell
itt kerülgetni senkit.

(Hunyadi 10. epizód)
